

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. Marcvs Evangelista. Rodolphi Gwaltheri Tigurini in
Euangelium Iesu Christi secundum Marcum Homiliæ
CXXXIX.**

Gwalther, Rudolf

[S.l.], 1570

VD16 W 1048

Capvt IIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71833](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71833)

Admonemur praterea hoc loco, quanti à nobis fieri debeant, qui Dei verbum audiunt, & illius beatum p[ro]p[ri]um audire
audiam tum vita tum periculis & omnis generis aduersis testantur, que propter Christum quotidie
sunt. Sunt hi fratres, sorores & mater Christi, quos ita amat ille, vt in suas rationes se ascripu-
erit esse promiserit, qui quid in illos conferatur. Quam ergo felices sunt, qui illis benefaciendo Christi
suis obstrictum reddunt. Quam verò infelices, qui circa superstitiosos Maria virginis & Diuo-
rum cultus occupati, Christi matrem & fratres, quos secum habent, vel ignaui negligunt, vel etiam
inocentissime persequuntur, quòd Dei verbum audire & facere student. Horum itaque memores, ver-
bi studio totos nos consecremus, vt Christi Iesu mater & fratres facti, cum eodem celestis regni here-
ditatem adire possimus. Ipsi debetur benedictio, honor, gloria & potestas in æternum. Amen.

Quantum fieri de-
beant p[ro]p[ri]um audire
res uerbi, &c.
Matth. 23.

CAPVT IIII.

ET iterum cepit docere iuxta mare, & congregata est ad eum tur-
ba multa, ita ut nauim ingressus sederet in mari, & tota turba iuxta
mare in terra erat, & docebat eos per parabolas multa, & dicebat illis,
in doctrina sua: Audite. Ecce, exibat seminator ad seminandum, & ac-
cidit inter seminandum, aliud quidem cecidit secus uiam, uenerunt t[er]ra
uolucres celi, & comederunt illud. Aliud uero cecidit super petrosa,
ubi non habuit terram multam, & statim exortum est, quòd non habe-
ret altitudinem terra: sole autem exorto, aestu affectum est, & eò quòd
non haberet radicem, exaruit. Et aliud cecidit in spinas, & succreue-
runt spinæ, ac suffocauerunt illud, & fructum non dedit. Et aliud ceci-
dit in terram bonam, & dabat fructum emergentem & crescentem: &
ferebat unum triginta, & unum sexaginta, & unum centum. Ac dice-
bat illis: Qui habet aures ad audiendum, audiat.

Magna est uerbi Euangelici dignitas, & eiusdem admirabilis effectus, quòd homines Argumentum
miseros, peccato & damnationi obnoxios in Christi fratres & sorores regenerat, adeoq[ue] & usus p[re]sen-
tis loci.
Dei filios & heredes facit. At ne quis ista nude & externa uerbi p[re]dicationi tribue-
ret, & sufficere putaret, si auribus corporis dumtaxat illud percipiat: non absque gra-
uicula Dominus noster Iesus Christus hoc Capite omnem uerbi sui naturam & quacumq[ue] ad illius
operationem sue effectum pertinenti, aliquot parabolas exponit. Quarum omnium usus est, vt de illo
recte iudicare discamus, & idem uere amplexi uitam æternam consequamur.

Primo autem pro suo more Euangelista occasionem pramittit, que Christum mouit, vt de his Occasio p[re]a
mundo dissereret, & hac ipsa docendi ratione ueretur. Fuit ea, quòd domum & urbem egressus, ad
mare iterum docere cepit. Mox uero ingens hominum multitudo ex oppidis vicinis confluit, cuius
imporunitate nauim conscendere coactus, ex illa populum in litoris stantem docuit. Vbi nobis ante
oculis obseruandus uenit frequens ille populi undique confluentis concurfus. Exprimit is ingenium
vulgi, quòd rerum nouarum admiratione subitò capitur, & ardenti studio feruet, mox uero lingue
sua & friget, si non omnia uotis respondeant. Etsi enim Christus in p[re]senti ingentes populi turbas
p[re]sente trabat, dum magno cum successu docet, & doctrinam miraculis confirmat: idem tamen pau-
lo post fabri filius dicitur, & tandem ubi in hostium manus peruenit, ab omnibus deseritur. Quod
p[re]senti iam mortem aditurus, p[re]dixerat. Discamus nos hinc nec mundo huic instabili confidere,
nec cuiusdam leuitate offendi. Nec enim aliter facere potest, cum non nisi sua querat, & natura men-
dax sit. Psal. 116. Beatus ergo fuerit, cuius spes in Domino collocata est: maledictus autem, quis
quis fecerit carnem brachium suum. Ierem. 17.

Argumentum
& usus p[re]sen-
tis loci.
Occasio p[re]a
mundo dissera-
tionis.
Luce 8.
Vulgi ingeniu.
Matth. 13.
Marci 6.
Ioan. 16.

Christi studium in prouehenda nostra salute. Ioan. 2.

Et contra Christi Iesu studium & industriam obseruabimus. Non latebat huiusmodi istorum leuitas. Nec enim opus habuit, ut quisquam restaretur de homine, sed ipse quid in homine esset sciret, cuius rei exempla multa habemus. Non tamen indignos licet, abs se rejicit, sed amice docet, & quidem a paruo suo incomodo. Verisimile ergo dicit, se neminem ad se venientem foras eijcere, Ioan. 6. Aliquis mus hanc illius bonitatem, & ex ea consolationis argumenta petamus in tentationibus. Eandem vero ipsi quoque imitemur, si quem nostro vel auxilio vel consilio opus habere ceruimus.

Typus nauiculae Christi.

Porro non temere factum putabimus, quod de Dei verbo dicitur, nauim a litore subleuam & in mari fluctuantem sibi cathedram suae suggestum deligit. Ita enim adumbratur, quae nam in hoc mundo ecclesiae ipsius conditio, quae ex Dei verbo enata, eodem illustratur & regitur. Et mundus hic maris instar, quod (ut propheta ait) quiescere nequit, sed tam naturali motu quam reuolunt procellis semper ferè aestuat, & indomitum furens sordes suas eijcit. Furit enim mundus hic uersata malitia, & simul aliunde immixtis & exortis occasionibus magis turbatur, sed latentem in se impietatis & tyrannidis fedicitatem ipse prodit. At sicut mare nauibus tamen patet, quae hyderum cursu diriguntur, & haec secuta pericula euadunt: Ita ut mundus hic turbetur, in illo tamen licet inuenit Christi nauicula, Ecclesia nimirum, quae Dei verbo gubernata, & ab ipso Deo & celestis auxilio pendens, inter medius fluctus incolumis seruat. Typus eius rei in arca Noe praefigitur, quae docetur saluam fore ecclesiam, licet totus hic mundus iusto Dei iudicio intereat. Quod exemplum referri debent, quibus ab ipsa mundi origine Deus docuit, nunquam locum in hoc mundo desore, nisi Christi suam cathedram collocet, ne Euangelij doctrina tota intercidat. Haec ut consolationi feruere aduersus infanos tyrannorum conatus: Ita simul admonent, ne in mundo pacem huius mundi praesentem, sed meminimus, nos in mari nauigare, & proinde pacem in Christo quaeramus, quae omnium huius mundi intellectum exuperat, nec ullis tribulationibus eueritur. Vide Ioan. 14. & 16. Phil. Rom. 5. &c.

Qua ratione docendi Christi usus sit. Matth. 13.

Ceterum tempus est, ut qua ratione docendi Christus usus sit, videamus. Docet enim Christus per parabolas multa. Mattheus certe septem ex ordine recenset, Marcus autem quatuor contentus, alias breuitatis studio omittit. Commune hoc omnibus est, quod ad Euangelij negotium referuntur, & huic illustrando seruiunt. Prima est de seminatore & semine, à qua initium facere uoluit, ut offendiculo mederetur, quod inter rudes & simplices oritur, si quando Euangelium non magno cum fructu praedicari, & huius auditores vitam nimis dissolutam & parum religiosam, non vident. Docet enim Euangelium per se semen bonum esse, at tamen non apud omnes fructificare, non quidem suo, sed auditorum vitio, qui ad illius praedicationem animos non rectè dispositos afferunt. At quia parabolam ipse postea exponet, superuacaneum foret, illam in praesenti tractare. Inter duo excutienda veniunt, quae ad praesentis loci considerationem pertinent.

Christus de uerbo Dei potius quam externo cultu disserit.

Primum, quod in tanto populi concursu, in quo de ijs haud dubie dicere studuit, quae saluissimum potissimum seruiabant, de uerbo Dei potius disseruit, quam externo cultu, qui illo tempore apud gentes in pretio erat, & quem scriba cum sacerdotibus cum primis saluum & incolumem uolebat, sed de facile colligi potest, Dei uerbum externo cultu praestantius esse, & illius studium plus ad saluum momenti habere, quam si circa externos ritus absque fide & uerbi obedientia occupemur. Etenim corporali exercitatione constant, quam nihil prodesse Paulus testatur. At Dei uerbum saluum uerum monstrat, & Euangelium ipsam salutem nobis offert, adeoque potentia Dei est, ad salutem omnium uidentem. Vnde Cornelio Centurioni de Petro Apostolo dicitur: Ille tibi loquetur uerba, per quae saluus eris tu & uniuersa domus tua. Deinde externus cultus, nisi in Dei uerbum respicias, hominem quod minus caelestia suspiciat, impedit: At Euangelij doctrina totos nos sub fidei obedientiam uocat, sine qua Deo placere nemo potest, cum peccatum sit, quicquid sine fide fit. Quae caelestis, quod propheta aduersus superstitiosos templi & sacrificiorum sectatores tanto zelo inuehantur, & omnem illorum religionem, quasi inutilem rejiciunt. Et Christus eum duntaxat cultum Deo probari dicit, qui spiritu & ueritate constat, & Mariam pedibus suis assidentem, & uerbum suum audientem, Martae praefert, quae ut externis officijs ipsi inserviret, circa multa occupabatur. Nec obscurè Paulus Euangelij praedicationem sacramentis praestare docet, quando se non ad baptizandum, sed ad Euangelizandum missum esse scribit. Turpis ergo & perniciosus nostri saeculi error est, quo ferè non

- 1. Timoth. 4.
- Rom. 1.
- Act. 11.
- 2. Cor. 10.
- Hebr. 11.
- Rom. 14.
- Ioan. 4.
- Luc. 10.
- 1. Corinth. 1.

leguntur que ad verbi Dei studium spectant, ea autem in pretio habentur, quae cum verbi doctrina
leguntur, & hominum mentes à fide & saluari celestium rerum consideratione auocare solent.

Christus docet
per parabolas.

Alterum, quod rem praestantissimam similitudine siue parabola, & ea quidem è vulgo petita ac
vulgatissima nota, comprehendit. Et hoc frequens admodum in scripturis, maxime apud prophetas, qui
rei maximi momenti, & quae captum nostrum superant, hoc docendi genere proponere & illustrare
conspiciuntur. Et hoc Christus quoque imitatur, qui nobis à Deo patre doctor datus est. Obseruanda autem

1. Cor. 2.

hoc Dei bonitas, qui ita se captui nostro accommodat, qui natura obscurior est, quam ut ea per
se capere possit. Et elucet hic simul hominum ingratitude & improbitas, qui nihilomi-
no Dei verbum fastidiunt, & salutis rationem, quae hoc traditur, incertam & obscuriorem esse con-
siderant, quam ut à quoquam intelligi queat. At quomodo vel incertum vel obscurum esse dicitur,
quod similibus & exemplis vulgaribus & vulgo notis adumbrari, & (ut ita dicam) ad oculum de-

Aduersus imā-
ginum patro-
nos.

scripsi potest? Fatemur quidem multa hodie in fidei & salutis negotio perplexissima esse: sed id
vulgatissimi culpa & vicio sit, qui rem simplicissimam superuacaneis questionibus & spinosis disputa-
tionibus involunt. Similiter hic illorum quoque stultitia arguitur, qui idola & imagines hoc nomine
defendant, quod rudioribus ad institutionem & memoriam seruiant. Atqui non negamus, nobis

propter ingenij nostri ariditatem externis signis opus esse, quibus ad celestium mysteriorum con-
siderationem excitemur. Simul verò hic Dei fidem & bonitatem agnoscimus, qui nobis hac in re opti-
mè consulit. Quid enim obscuro in tota rerum natura dabis, quod non spiritus sanctus per parabola
suae consecrari, ut nostrae institutioni seruiat, & nos tum pariter per Christum salutis, tum officij
admoneat? Siue enim agriculturam videas, siue rem militarem, siue rem domesticam, siue piscationem,
siue mercaturam, siue coniugium aut nuptias, mox parabole occurrunt, quibus inde desumptis
scripturae salutis nostrae mysteria illustrant. Ita si lucem, viam, ostium, panem, fontem, vicem, agnum,
lucem aut petram videas, mox de Christo cogitandi occasio sese offert, qui se lucem mundi, viam

Ioan. 1. 4. 6. 7.
8. 10. 14. & c.
Math. 16.

ad patrem, ostium ecclesiae, panem vitae, fontem aquae viuentis, agnum et petram esse proficitur. Haec
cum passim in sensus nostros incurrant, quid opus fuerit, his neglectis, simulachra lignea aut lapidea
figere, quae cum veteris tum noui Testamenti auctoritate damnantur? Sed alibi fortassis commo-
tur de his dicendi occasio dabitur. Nostrum fuerit, Dei bonitatem agnoscere, Christum amplecti,
& ab illius doctrina pendere, & fructus proferre dignos, ut cum eodem nobis in caelis regnare detur;
cui debetur benedictio, honor, gloria & potestas in aeternum. Amen.

H O M I L I A   X X X I .

Cum uerò esset solus, interrogauerunt eum qui circa illū erant cum
duodecim, de parabola, & dicebat illis: Vobis datum est nosse mysterium
regni Dei. Illis autem qui foris sunt, per parabolas omnia fiūt, ut uiden-
tes uideant, & non cernant: & audientes audiant, & non intelligant: ne
quando conuertantur, & remittantur eis peccata.

Domini & saluator noster Iesus Christus in frequenti populi cœtu parabolam de semine & se
minatore proposuit, qua omnia ferè comprehendit, quae ad verbi Dei considerationē faciunt, & usus presen-
tis loqui. Argumentum
fuit, quod quae causa sit, quod plerique hominum illud non magno cum fructu audiant, & quales
sunt conueniat auditores, qui illud sibi salutare esse cupiunt. At quia parabolam hanc pauci intel-
lexerunt, illam ipse postea explicat. Vbi non temerè aliquis miretur, quod ita loqui voluerit Christus,
ut non ab omnibus intelligi potuerit. Ceterum causam omnem ipse in presenti discipulis exponit: qui
locus docet, hominum improbitate fieri, quod uerbum Dei aliquando obscurius proponitur: eandem
uero uicem & pijs nequaquam fraudi esse, qui non fucato ueritatis cognoscendae studio tenentur,
quorum exemplum in discipulis habemus.

Discipuli Chrī-
stum de parabo-
la interrogant.
Matth. 13.

Et enim cum parabolam non intellexissent, occasionem captant, qua illius sensum addiscere pos-
sint. Cumq; dimissis turbis solus cum illis esset Christus, unā cum alijs quibusdam familiaribus ipsius
illum accedant, & parabolam sibi exponi cupiunt, simulq; rogant, quare parabolis inter docendum
b 4

Ingenij humani tarditas.

Ioan. 3.

Rom. 11.

Oratur. Vbi nobis ante omnia occurrit, quanta sit humani ingenij tarditas in ijs, quae ad salutem nostram pertinent, cum in ijs, quae corporis vel necessitati vel etiam voluptati seruiunt, acutissimi et perspicacissimi esse soleamus. Quin et ea quae sunt spiritus Dei non percipimus, si nulla proponatur. Ita ne tunc quidem illa intelligimus, si externarum rerum similitudinibus adumbrantur. Cuiusmodi ingenij ignorantia est, quod terrenis addicti, latentia sub his regni caelorum mysteria non obseruamus. Et sane mirum videri poterat, Apostolos post diuurnam cum Christo conuersationem, in illis adhuc haesisse, quae prima verae pietatis rudimenta sunt, nisi eandem stupiditatem in Nicodemum, celeberrimo gentis Iudaicae doctore, Christus alibi notaret, cum de regenerationis mysterio nimis pariter interroganti dicit: Tu ne es magister ille in Israel, & haec ignoras? Et notum est, quod de gentium philosophis Paulus scribit, qui cum ingeniosissimi essent, tamen in ijs quae Deum & cultum Dei, & vniuersam salutis rationem spectant, nimis turpiter hallucinati sunt. Et vnum non eius generis exempla inter Christianos extarent, qui iam seculis aliquot non paruum vere pietatis iudicium facerent, postquam fidei & religionis mysteria ad humane rationis calculum examinare ceperunt. Agnoscamus ergo hanc nostri ingenij infelicitatem, ne quid temere ex nobis ipsis statuamus in ijs, quae ad fidem & Dei cultum spectant, sed rationem & intellectum carnis omnem Dei verbo per fidem obedientiam subijciamus, cuius obedientiae exemplum memorabile praebent discipuli, si quid illi fuerit probe examines.

Discipuli exemplum pie diligentiae.

Isaie 55. Matth. 7. & c. Psal. 25. 51. 119. & c.

Modestia discipulorum. 1. Cor. 14.

Christus ueritatem querentibus respondit

Isaie 6.

Duo auditorum uerbi genera. Matth. 25.

Poterant enim illi aliorum exempla sequi, & officanter ea negligere vel etiam contempnere, si idire qua minus intelligebant, cum vulgo imprudentes habeantur, qui plus alijs sapere uolunt. Inde cum ignominia aliqua coniunctum esse uidebatur, si suam ignorantiam ipsi profiterentur, quam ante in hoc seletti erant, ut ad docendum emittentur, ut illud omittam, quod hoc illorum ignorantia aliquam reprehensionem merebatur. At facile haec omnia vincit ueritatis cognoscenda fides, quo toti flagrabant, nec de ijs interrogare pudet, quae ignorabant. Imitemur hos, nec pudet illis quae nescimus. Quia enim omnibus innata est ignorantia, tunc demum turpis censetur, & excusanda est, quando crassa & uoluntaria fuerit. Excitet autem nos Domini praecipuum, qui nos quaerit, & diligenter in uoluntatis suae seruatione uersari. Quod olim Dauid Rex & prophetae obseruauerunt, quando hoc unum subinde periret, ut Deus suas vias & sua iudicia sibi manifestaret. Qui ardor, si hodie etiam omnium animis insideret, non tansa esset mysteriorum saluus ignorantia, & regnum Dei maiores ubique progressus faceret. At simul laudem meretur discipulorum modestia, qui Christum non in hominum turba inuestigant, nec docenti intemptiuis questionibus molestiam exhibent, sed priuacim saluam interrogant. Suo igitur exemplo confutiant nostri seculi Anabaptistas, qui Pauli loco ad Corinthios abierunt, quibusuis non interrogandi modo, uerum etiam publice docendi epipiam fieri uolunt, nec alia de uerbis tumultuantur, quam quod ipsis in ecclesiasticis conueniunt loqui non liceat, cum tamen non prophetae sint, nec interpretes, nec linguarum aliquam cognitionem habeant. Porro Christi responsonem audiamus, qui discipulis quidem amice admodum per abolea interrogatorem pollicetur, alios uero illa indignos esse docet, idq. Isaie propheta testimonio probat. Quia tamen omnia apud Mattheum leguntur, qui Christi uerba sic recitat: Vobis datum est mysteria regni caelorum, illis autem non est datum. Quisquis enim habet, dabitur illi, & reddetur admodum. Quisquis autem non habet, etiam illud quod habet, tolletur ab eo. Propterea per parabolam loquitur illis, quia uidentes non uident, & audientes non audiunt, nec intelligunt, & completur in illis propheta Isaie, quae dicit, Auribus audietis, & non intelligetis, & uidentes uidebitis, & non uideritis. In crassatum est enim cor populi huius, & auribus grauius audierunt, & oculos suos ocluserunt, ne quando uiderent oculis, & auribus audirent, & corde intelligerent, & conuerterentur, & sanaretur sibi dato recte ueruntur. Sed de his modo diximus. Alterum Iudeorum, quos hic exteros uocamus, ed quod repudium iam meruerant, & proinde merito a regno Dei alieni censentur. His omnia obsecutus proponi ait, quia propter uoluntariam ignorantiam indigni sint, qui Dei uerbo & spiritu illuminentur. Ne quis uero illorum exemplo offenderetur, cum inter hos praecipui essent, scribae & pharisei.

verdes...
cem flup...
runt, nec...
aduersi...
Euang...
malum...
pradice...
cent: Qu...
dem uoc...
ingredia...
uenerunt...
cula, qu...
pradice...
illa recte...
uit, uol...
seruare...
Pr...
dicit, D...
plea eo...
fuit hac...
uerunt...
Euang...
stendat...
num gen...
& solum...
tatis cor...
eclia san...
ra, ser...
propter...
contem...
gere per...
sua illu...
Sed...
dicent, r...
nullis r...
suis, qu...
reclia...
cipia, q...
glorian...
mam in...
sorum...
& affe...
biste su...
sibi uir...
que Ch...
tenebre...
resant...
conuic...
At...
su. Pr...

credentes, quorum maxima erit apud omnes auctoritas, non novam esse docet hanc illorum contumacia
 rem supradictam, sed auctam, adeoque hereditariam, quam in illorum patribus olim prophetae et aza-
 rias, nec in posteris adhibere cessaturam praedixerunt. Ad eundem modum Paulus etiam hoc Isaie loco
 advertebat Iudaeos videri. Ita vero docemur, quid nobis quoque spectandum sit, quando hodie pauci
 Evangelium verè audiunt, multi etiam illius praedicatione deteriores fiunt. Cogitemus verus hoc
 malum esse, cuius semina ex primis parentibus nobis inhererent, et hoc fore olim quoque spiritus sanctus
 praedixit. Isaías certe de Christi mysterijs vaticinaturus, de credentium paucitate conqueritur, di-
 cent: Quis credidit auditui nostro? et brachium Domini cui revelatum est? Et Christus multos qui-
 dem vocari, electos autem paucos esse ait, qui per asperam viam et angustam portam regni caelorum
 ingrediuntur. Idem novissima temporibus Noe et Loth similia fore dicit, sic ut ipso ad iudicium
 veniente rarum admodum in terris fidem sit reperiturus. Omisso brevitatis studio Apostolorum ora-
 cula, quibus illi horribilem ecclesiae ruinam, multorum defectionem à fide, et Antichristi tyrannidem
 praedixerunt. Quid ergo hodie offendimur? Quin potius verbi divini veritatem agnoscamus, et de
 illa rectè recipienda et constantè retinenda sermò cogitemus, ne eadem incredulitas, quae Iudaeis no-
 cuit, nobis quoque exitium afferat. Id quò facilius vitemus, in Iudaeorum exemplo tria diligenter ob-
 servare conveniet.

Act. 28.
 Rom. 15.
 Isa. 55.
 Matth. 7.
 20, 22.
 Luc. 17. 18.
 1. Timoth. 3. 4.
 2. Thess. 2.

Primum, quod et quale horum peccatum fuerit, quibus veritatis cognitionem Christus negari
 dicit. Docet hoc ipse, quando videntes non videre, et audientes non audire, nec intelligere ait. Et pro-
 pter hoc ait, quod aures suas obturasse, et oculos oclusisse scribit, ne audirent vel viderent. Voluntaria ergo
 fuerit.
 fuit hoc illorum ignorantia, vel potius contumacia ignorantiae retinenda studium, quo eorum similes
 fuerunt, qui cum aures et oculos habeant integros, ipsam tamen audire et videre nolunt. Et sanè si
 Evangelicam historiam legas, tales fuisse comperies, quando nec doctrinae evidentia, nec miraculorum
 splendore vincam vinci potuerunt, ut veritati agnita testimonium ferrent. Vincam verò hoc homi-
 num genus cum Iudaeis interisset, et non hodie etiam passim inveniretur. Ersi enim Evangelij sonus
 et splendor omnium prope aures et oculos ita feriat, ut nonnunquam incautus aliqua excidat Veri-
 tatis confusio, idem tamen mox se nibi videre aut intelligere posse conqueruntur. Quid, quòd inter
 veterum antistites non pauci sunt, qui inter nostri seculi controversias de fide et religione, scriptu-
 ra sacrae execrantur, et ab illarum lectione abhorrent, ne quando aliquam veritatis cognitionem
 profiteri cogantur? Et his quidem patrocinantur principes, qui propria cecitate et ignorantia non
 contenti, in super fidei commissum populum nec conciones Evangelij audire, nec libros sacros le-
 gere permittunt, deniq. Dei verbo quantum in ipsis est aditus omnes ocludunt, ne quando per il-
 lud illuminentur et salvi fiant.

1. Peccatum
 Iudaeorum quales
 fuerit.

Sed hic secundo loco huius exitialis contumacia causam novisse oportet, quam prophetae exprimit,
 dicens: Incur assatum est cor populi huius. Sic verò vocat animos, qui in peccatis tra obduraverunt, ut
 nullis vel admonitionibus vel minis emolliri queant: quales in nuptiarum parabola eos describit Chri-
 stus, qui cum se invitari sciunt, tamen propter vixores dulas, et boues sine agros emptos, venire de-
 clarantur. Intelliguntur autem libidinis, avaritiae, intemperantiae et omnis generis vitiorum man-
 cipales fuisse constat Iudaeorum scribas, quos alibi credere non posse Christus testatur, quòd suam
 gloriam et suum commodum querant, nec villo gloriae Dei studio tangantur. Et sanè, ubi semel in ani-
 mam induxit homo carnis affectibus obsequi, frustra illum ad Christi nuptias et caelestis regni con-
 sultum vocaveris. Nec alia hodie causa est, cur plerique Evangelium fastidiant, quàm quòd carnis
 et affectuum carnalium studijs toti immersi, Veritatis doctrinam ferre nec volunt nec possunt, quam
 hinc suis studijs adversari vident. Et hi quidem cum ipsi volentes corda sua aggravent, ipsi quoque
 futuritius auctores sunt, nec habent quòd de Deo et iudicijs ipsius conquerantur. Haec enim (in-
 quit Christus) est condemnatio mundi, quòd lux venit in mundum, sed homines magis dilexerunt
 tenebras, et Ioan. 3. In quorum numero cum primis censeretur deberent, qui hodie magnis clamoribus
 reserant, se meliora edoceri nolle, et omnè de fide disputationem consulto fugiunt, ne veritatis luce
 committit superstitioes suas cogantur relinquere.

2. Causa pec-
 cati Iudaeorum.

At tertium hic est, ut multiplicem illorum panam videamus, si vel huius consideratio terrere pos-
 sit. Primum haecideo venire dicit Christus, ne quando convertantur qui tales sunt, et peccatorum re-
 titi Iudaeorum.

3. Pena peccata
 Iudaeorum.

1. Sam. 2. 24. 26. & c.

Matth. 21. Luc. 13. 19.

misionem inueniant. Quibus verbis discretè testatur, illos in spiritum sanctum peccare, quod sua peccati genus non remittitur, ut nuper vidimus. At qui horrendum est, hominem eo se peccato agnitam veritatem non recipiunt, ipsius gratiam proculcant, & salutaribus spiritibus sanctis suis reluctantur. Exempla huius iudicii in Pharaone, Saule, filijs Eli & infirmis alijs habent quos nulla vnquam admonitio, nullus etiam diuina ira sensus, nulla deniq; propria conscientia gestio mouere potuit, ut ex animo conuerterentur, & peccatorum remissionem inuenirent. Nomen Dei iudicium hic gradum sistere poterit. Si qui enim tales sunt, ab illis simul regnum Dei datur, & ijdem extremo excidio male pereunt. Hoc ipsum enim eodem loco Isaias docet. Cum enim dicit hoc Dei iudicio interrogaret: Quò vsq; Domine? respondetur illi: Donec vastata fuerit terra, & nemo sit qui inhabitet, et in domibus nullus sit homo, cellusq; redigatur in solitudinem. Quod autem Dominus ablegabit homines, eritq; desolatio multa in terra. Quod & ij, quos modo nominauimus, & Iudæorum genti vnuerse accidisse, historie docent. Nam non ita multis annis post Christum in caelos discessum, primò quidem continuis seditionibus attriti, tandem verò Romanorum armis pugnati fuerunt, qui euerjis vrribus terram totam vastarunt, que in hodiernum vsq; diem hanc seueritatis & maledictionis signa ostentat, & Iudæi in toto orbe dispersi, veritatem diuinitus abundè confirmant. Docent hæc, quid nostri seculi mores mereantur, quando nimis vultuaria & cacatio illa & voluntaria ignorantia, que Iudæis excidium attulit. Discamus ergo de Deo magnificè sentire, ut vero illius studio inflammati, quotidie proficiamus in Christo Iesu, cui liber benedictio, honor, gloria & potestas in æternum. Amen.

H O M I L I A XXXII.

Et ait illis: Nescitis parabolam hanc? & quomodo omnes parabolas cognoscetis? Seminatore ille uerbum seminat. Hi uerò sunt, qui luxuriam excipiunt ubi seminatur uerbum, confestim uenit satanas, & auferit uerbum, quod seminatum est in cordibus ipsorum.

Argumentum & usus presentia loci.

Quamuis Deus per uerbum suum omnia ea proponat, que ad nostram salutem faciunt, stat tamen non omnes salutè consequi, qui uerbum illud audiunt. Quò fit, ut multi homines an Dei uerbum sit quod prædicatur, & tandem incurabili multorum malicia offensi, illud contemnunt. Huius malo ut occurrat Christus, parabolam de semine proposuit, qua docet, si uerbum semen bonum esse, hominum autem uicio fieri, quòd non ubiq; fructu ferat: & simul que illud non sint docet, que fructum impediunt. Et licet propter incurabilem & uoluntariam ludæi uicium parabolam uerò uoluerit, eandem tamen discipulis, de uero illius sensu querentibus interpretari, quos uerò ipsos sibi ignorantie & interitus auctores esse ostendit. Audiamus ergo Christi interpretationem, ut quid nobis in audiendo Dei uerbo uel omittendum uel faciendum sit, intelligamus.

Christus discipulo iam ignorantiam perstringit.

Priusquam uerò illam aggrediar, discipulorum ignorantiam aliquo modo repræsentabo. Hic mihi finis esse uidetur, ut discipulis suam ipsorum ignorantiam ob oculos struas, & ad altiorum considerationem eorum que dicturus erat, excitet. Ita uerò simul omnes nos uerbi simplicitatis admonet, qui cum philautie malo inebriati nobis ipsis egregie sapere uideamur, ea præsertim de nostre salutis rudimenta percipimus, licet per res uulgo notissimas aduidentur, & uerba duo nobis obseruatu dignissima occurrunt.

Dei uerbum exponi debet.

- 1. Cor. 14. 1. Cor. 2. 3. Sam. 12.

Primum, Dei uerbum non modo simpliciter recitari, uerum etiam exponi, et per explanationem ditoribus applicari debere, ut singuli illud ad se pertinere intelligant. Postulat hoc partim uerbum unum præcipuus usus, qui est ut nostra institutioni et edificationi seruiat, partim ingenij nosmet ipsos atq; corruptio. Ut enim noster intellectus ea non capiat que sunt spiritus Dei: Ita ferè carnis uerbis & cogitationibus uanis scelerumq; blanditijs irretiti, que dicuntur, ad nos nequaquam pertinent, & putamus, Cuius rei exemplum in Dauidæ habemus, qui Nababur prophetam persequens

videntissima parabola arguentem non intellexit, donec aperius illi rem omnem explicaret. Quae causa est, quod legem suam per singulas partes Deus copiose exposuit, & prophetas eiusmodi legis suae interpretes dedit, qui illam singulorum doctrina, admonitioni, redargutioni, & consolationi accommodarent. Idem docendi genus Christum secutum fuisse videmus, quando & legis verum sensum tradidit, & scripturae locos explicauit, ut sui seculi hominum & discipulorum instructioni serui-
 rent. Idem Apostolos fecisse constat, inter quos Paulus eiusmodi ministrum requirit, qui Dei verbum recte sciret, & rebus presentibus accommodare posset. Vehementer ergo errant, qui nuda & verbis Dei recitationem ex scripturis fieri vellent, indignissime autem ferunt, si doctrina praefertur negotijs & personis applicetur. Qui mihi idem facere videntur, ac si aegrotus aliquis phar-
 maco & emplastro, vel etiam cauterium sibi à medico ostendi quidem, non autem adhiberi velit. At si cui illa, nisi recte adhibeantur, nihil prosunt: Ita nec verbi diuini usus nobis aliquis erit, nisi nobis applicetur.

Secundo adnotet locus iste, vnde verbi Dei expositio peti debeat. A Christo nimirum, qui nobis ipse dicitur, & quem hic discipuli quoque soliti interrogant. Cum enim solius Legislatoris sit legem, quam tulit, exponere: solus etiam Christus, qui eternum illud & essentiale Dei verbum est, de vero oraculorum Dei sensu interrogari debet. Nec obstat, quod in caelo subiectus, non am-
 plius corporaliter nobiscum versatur. Idem enim nobis hodie in scripturis loquitur, quando Moyses & prophetas, & tandem Apostolos quoque Christi spiritus ad dicendum & scribendum incitatos fuisse constat. Et de Apostolis ipse pronunciat: Qui vos audit, me audit, &c. Vt ergo verus verbi di-
 uini sensus nobis pateat, scripturas diligenter scrutari et conferre, et quaecumque in illis habentur, iuxta hanc analogiam (ut Paulus ait) in Christum dirigere debemus, qui solus nostrae salutis & funda-
 mentum & caput est, in quo nos per fidem in corporis unitatem coalescere oportet. Quem scopum quicumque obseruauerit, licet aliquando proprium & germanum alicuius loci sensum non attingant, ta-
 men ad fidei articulos & vera salutis rationem nunquam aberrabunt. Quotique verò vel extra scriptu-
 ras vagantur, vel ipsidem malignè detortis, extra Christum monstrant, quae nostrae salutis sunt, ij & competer errant, & verbi Dei non interpretes, sed obscuratores & euersores, censeri debent.

Hic praemisit parabola interpretationem videamus, in qua primum quid per semen intelligi de-
 bet, dicit. Qui seminatur (inquit) verbum seminat. Vel ut Lucas habet: Semen est verbum Dei. Apud Mattheum verò verbum regni dicit, Euangelium intelligens, quo regni Dei mysteria tra-
 duntur. Ita verò verbum seminari, ministrum seminari, verbi praedicationem sationi, ecclesiam ter-
 ream agro confert. Vbi ante omnia obseruabis, verbum regni, adeoque Dei verbum dici, quod per ministrum praedicatur, siue illud fructum ferat, siue minus. Ad eundem modum Ieremia dicit Deus:
 Ecce ego posui verba mea in os tuum. Et Ezechiel: Sumes verbum ex ore meo, &c. Nec aliud quod propheta tam frequens est, quam quod Deum eorum quae dicunt, auctorem esse restantur.
 Cum nemo ignoret, illorum tempore paucissimos fuisse, qui ad verbi praedicationem emendarentur.
 Sicut hoc probe tenenda, tum quod verbi & ministerij ecclesiastici auctoritatem commendant, tum
 quod fanaticos & Anabaptistas conuincunt, qui cum Ecclesiam ex verbo Dei enasci norint, nos
 Dei verbum habere negant, & proinde ecclesias nostras pro Dei ecclesijs nequaquam agnoscunt, sed ab
 illa inae discessionem fieri debere contendunt: eò quod non omnes proficiant qui conciones sacras au-
 diunt. Veniunt autem Isaia loco, qui de verbi Dei effectu habetur, & ex illo ad hunc modum ar-
 gumentantur: Verbum Dei non redit vacuum, sed prosperè perficit id, ad quod perficiendum mit-
 titur. At verbi, quod apud vos praedicatur, quoad hominum emendationem, nullus effectus videtur.
 Non est ergo verbum Dei. Errant autem, quod in Minori ad hominum & morum emendationem
 struunt, quod propheta in genere de verbi effectu loquitur: vel potius ad omnes homines exten-
 dit, quod ad solos electos pertinet. Est enim verbi effectus duplex. Alter quoad electos, qui per il-
 lud regenerantur, & in Christo salui sunt. Alter quoad reprobos, qui ad illius praedicationem in-
 damnantur, sicuti in Caino, Pharaone & alijs horum similibus est videre: quibus tamen in testimo-
 nio praedicatur, ne quid Dei iudicio, quo damnantur, obtendere possint. Vterque verò semper
 fuerit: cum passim in medio reprobos electos suos Deus habeat: qui caelesti illa verbi plu-
 uia rigati molliuntur & fructus ferunt, licet interim maior hominum pars indies in peius proficiat,

Vnde pretendit
verbi Dei ex-
positio.

Ioan. 5.
1. Pet. 1.
Ioan. 14. 16.
Acto. 1. 2. &c.
Rom. 11.
Luc. 10.
Ephes. 1. 2. &c.

Semen est uere
bum Dei.
Luc. 8.
Matth. 13.

Verbum Dei
est quod minia
ster praedicat.
Ierem. 1.
Ezech. 3. 33.

Isaie 55.

Matth. 10.
Luc. 9.

siq; siue electos siue reprobos spectes, nunquam suo effectu verbum Dei carere patbit. Quod si hoc solum Dei verbum agnosci debet, ad cuius predicationem omnes emendantur, dicendam erit, ipso mundi exordio nullos unquam fuisse, qui Dei verbum predicarint, quando ne Christo quidem centi omnes crediderunt. Agnoscamus ergo hoc fanaticorum hominum delirium, & Dei verbum ex semetipso aestimemus, non ex pertinaci hominum malitia. Quod si pleriq; illud nullo cum fructu diunt, illorum contumaciam nobis minime fraudi fore cogitemus, si ipsi officium fecerimus.

Cur uerbum Dei conferatur semini. 1. Cor. 1.

Deinde obseruabimus, qua ratione Dei uerbum semini conferatur. Semen si formam respiciamus, res uilis & nullius pretij uidetur ijs, qui ipsius naturam ignorant: Ita Dei uerbum coram multis contempnissimum est, & stulticia quadam esse censetur, ut Paulus ait. At semen vim habet naturalem procreandi, que in nullis alijs rebus humana industria factis reperitur. Est enim uis ex qua uel quauis alia materia seminis alicuius imaginem propriissimam fingat, nunquam tamen efficit, ut aliquid ex se se simile procreet: Ita solum Dei uerbum homines regenerandi & in illis fructus Deo gratos proferendi vim habet, quam nulla hominum traditiones habent, uel uisus, uel obsequium pietatis exornentur. Ut uero seminis uis tum demum sese exerit, quando terre committitur: Ita Dei uerbum, non nisi ubi animis conceptum fuerit, homines regenerat, & in illis fructus fidei ueritatis profert. Et sicuti semen non aliam ob causam fertur, quam ut fructum ferat: Ita hoc uerbum uerbi uerbi predicatur, ut inter homines, qui natura steriles sunt, fructus suos procreet. Quia uero illi ministros Christus exactoribus cofert, qui a uinea Domine cultoribus fructus exigere debent, sicut olim prophetas, deinde Ioannem, & tandem ipsum Christum & Apostolos fuisse legitur. Uerbum de agri qualitate testatur, nisi ille ad fructus ferendos aptus, siue omnino sterilis sit: Ita et uerbi predicacione comitantur, de hominis ingentis iudicare licet, quando per hanc aut meliorem deterioris sunt. Tandem, ut frustra scribitur, nisi deus incrementum dederit: Ita frustra predicacionem suam, nisi illorum laboribus Deus benedixerit. Quare uerbi studio preces assiduas coniungi oportet.

Matth. 21. Hebr. 6. 1. Cor. 3.

Porro remoras exponit Christus, quibus uerbi effectus impeditur, & tria facit audiamus. Primum, quod frustra fructus nullos ferunt, ut ostendat illorum semper maiorem numerum fore, quibus uerbi uerbi predicatur. Primum eorum est, qui semen in uiam excipiunt. Intelliguntur autem hi, quorum animi, instar uie publicae & tritice, uanisimis cogitationibus, affectibus prauis & omni genere opinionibus patent, nec Dei uerbum ad se pertinere putant, sed illud ex more audiunt, ne palam impijs habeantur, ijs similes, de quibus Dominus apud Ezechielem conqueritur, dicens: Et tu fili hominis, filij populi tui colloquuntur de se iuxta parietes, et in ostijs domoru loquuntur alter ad alterum, quis uidelicet ad proximum suum, dicendo, Venite quaso, & audite, quod nam uerbum regnum dei, si a Domino. Et ueniunt ad te ut populus, sedentes, coram te populus meus, & audiunt sermonem tuum, quos tamen non faciunt, quoniam cationes edunt ore suo, sed post emolumentum eorum uolunt eorum. Et ecce tu es eis ut canticum ludibrorum, quod suauis sonat, & c. Istis idem, quod sterilitatem uiam sparsa, euenit. Ut enim illud ab auiibus deuoratur, nec ullum fructum profert: Ita his factio, feriales uolucres satan immittit, qua uerbi semen ex illorum cordibus auferant, ne qua cunctantia in illis reliqua maneat, qua ad fructus ferendos excitentur. Sunt he uanisime carnis cogitationes, affectus improbi, turpia hominum leuissimorum colloquia, illusorum Dei dictoria, hostium ueritatis sophismata, et infinita alia eius generis, qua si semel admittat homo, mox omnis apud illum uerbi uerbi autoritas: quod sit, ut nec illi credere, nec aliquos fidei fructus ferre, nec salutem cogitare possit. Exempla horum multa adduci possent, sed ijs minime opus est, cum infelices illas aures uerbi uerbi quam non animis nostris obuolitare sentiamus. Quare de hoc potius cogitandum erit, quare ratio illis occurrere possit, ne noceant: ubi trium praecipue nos meminisse oportet. Primum cogitemus nos in Dei conspectu instar discipulorum uersari, & institutione opus habere. Deinde hostis nostris communitis memores, illum nunquam quiescere cogitemus, & proinde assidua uigilia nobis opus esse. Tertium animos ad uerbi medicationem componamus, eosdem a prauis cogitationibus reuocemus, declinamus item impiorum colloquia, disputationes eorum horreamus, & diaboli suggestionem esse sciamus, quid quid uerbi contempnam suadet. Addamus hu preces ardentes, & mox nos sancto proficere, illud inflammatos innovari, & fructus ferre uidebimus in Christo Iesu, cui debetur benedictio, honor, gloria & potestas in aeternum. Amen.

Qui nam semen uerbi in uiam excipiunt.

Ezech. 33.

Aues infernales.

Ut aues ille arceri debeant. 1. Pet. 5.

ue in pro ex pti ue
E t si
E ab sp
offensi de
hoc frangi
Facit aut
per dictur
bum nobis
Secun
dem & v
istis mro
argui an
concupisc
nis paror
temporib
luerunt,
bem deduc
litar em
spu ipso
nec ea qu
ter medic
sum uel
more car
brba int
stem illis
fide Christi
E f
perpetuo
mari, uil
pauc, &
Si enim
nores es
riantur
modo fr
sant, &
concupisc
hi doctri
Tam en
Christia
ad istan
At q
la mibi

Et hi sunt similiter qui in petrosa semen excipiunt, qui cum audierint uerbum, statim cum gaudio accipiunt illud, sed non habent radicem in se, sed temporarij sunt: deinde exorta afflictione aut persecutione propter uerbum, illico offenduntur. Isti uero sunt, qui in spinas semen excipiunt, qui uerbum audiunt, sed sollicitudines seculi huius & deceptio diuitiarum, ceterarumque rerum cupiditates introeuntes suffocant uerbum, & redditur infructiferum.

Eti Dei uerbum per se purum & clarum simulq; salutare sit, plerique tamen hominum illud abque fructu audire solent, dum uel ipsi animos afferunt parum idoneos, uel aliorum uicij: & usus pro ea sentis loci. His ergo omnibus parabola hac Christus medetur, qua uerbum hoc frugiferum quidem esse docet, sed hominum culpa fieri ostendit, quod minus ubique fructum ferat. Facit autem tria auditorum genera, qui illud nequicquam & absque fructu audiunt. De primo numero dictum est, reliqua duo in presenti uidebimus, ut discamus quales nos esse conueniat, si Dei uerbum adhibere salutare fieri uelimus.

Secundum genus illorum est, qui per loca petrosa adumbrantur. Sunt hi, qui animos duros qui semen in locis dem & uehementes, sed uera Dei notitia & fide destitutos ad uerbi predicationem afferunt. Solet petrosus. His uero placere uerbi doctrina, quando superstitiones & harum patronos, monachos & sacrificos, argui audiunt, & quia inde uel carnalis licentie, uel opum & temporarie felicitatis spem magnam concipiunt, uerbum hoc cum gaudio amplectuntur, illud ipsum laudibus uehunt, eidem contra quos uo parocinantur, adeo ut non uulgarem de se spem bonis omnibus prebeant. Tales olim Christi temporibus fuere, qui magno cum successu docentem & miracula edentem, sibi ipsi Regem facere uo Ioan. 6. & 7. Matih. 21. uerunt, & eundem Messiam esse testati sunt, & Regis instar cum applausu & acclamatione in urbem deduxerunt. Hodie uero eorundem infinitus est numerus, qui cum nihil preter huius seculi felicitatem & carnis licentiam spectent, magno zelo Euangelij causam tuentur, quoad illius progressus ipsorum responderi uideatur. At cum uera diuine cognitionis & pietatis radice destituantur, nec ea que Dei sunt, sed que sua sunt querant, diu durare non possunt, sed idem illis, quod semini inter medios lapides subito enato, & radice profundiori destituto, euenire consueuit. Ut enim illud e- sum uehementiorem, quo iusta segetes ad maturitatem excoquantur, sustinere non potest, cum hu- more careat, quem terra segetibus & plantis subministrare solet, & proinde adustum in ipsa quasi herba intercidit: Ita isti graues illos aestus, qui uerbi predicationem sequi consueuerunt, cum preter sem illis incidant, ferre non possunt, & propterea turpiter deficiunt, qui paulo ante reliquos omnes in fide Christi excellere uidebantur.

Est autem duplex aestus, qui illos infestat. Alter crucis & persecutionum, qua Dei uerbum aestus semen perperuo comitatur. Alter uero inter nos ipsos oritur ex improbis carnis affectibus, quibus inflam- uerbi adurent, duplex. nant, nihil eorum ferre possumus, que illis aduersantur. Uterq; expectatum uerbi diuini fructum im- petit, & causa est, ut latentem animi improbitatem prodant, qui toti zelo Dei flagrare uidebantur. Item crucem innuere, seq; de nominis fama & fortunis periclitari uideant, qui ex Euangelio ho- nore & opes sperauerunt, mox facta professione illos penitet, & tandem plenis buccis se deceptos qui nuntiant, & Euangelium falsi accusant, cum ipsi sibi imposuerint falsis suis persuasionibus, sicq; non modo fructum non ferant, uerum etiam blasphemij sunt. Quod si iidem carnis cupiditatibus incal- scant, Euangelium uero ijs obflare, & peccata ipsorum arguere sentiant, mox ingentes iras animo concipiunt, seq; indignos arbitrantur, qui ita argui debeant, cum tot & tanta ipsorum erga Euange- lij doctrinam merita extent, & Euangelij precones summa iniquitatis & ingratiudinis accusant. Tanta ergo abest, ut dignos fructus faciant, ut potius acerrimi hostes efficiantur, qui maximi fidei Christiana defensores uideri uolabant. Exempla ueriusq; generis hodie passim occurrunt, in quibus ad istam parabolam partem respicere debemus, ne ista hominum leuitate offendamur.

At quia hic de salute nostra agitur, de remedio cogitandum est, ne quid simile nobis quoq; accidat, ut huic uitio la mudi in duobus potissimum consistere uideatur. Primum est uera Christi cognitio, ut nimirum occurrere possit.

hic admodum caros sese praebeant, sicuti iuuenis illius exemplo Christus docet. Nec fieri potest, ut
in caelestium rerum studio ardeant, quorum corda opum et thesauris affixa sunt. De voluptatibus quid
dicere attinet, quarum studium ipsam mentem & verum rationis usum hominibus eripit, ut brutis
familis reddantur, qui hisce sese semel addixerunt. Denique cerè constat, omnes hosce ex Dei verbo
fructum nullum referre, quando vel ipsi illud rejciunt, dum suis affectibus reluctari vident: vel il-
lus ipse Deus in isto iudicio eripit, ne propter ipsorum peccata apud eos malè audiat, qui nullum ad-
hoc illius gustum perceperant. Exempla hodie passim obuia sunt, quare longa commemoratione non
est opus.

Nobis potius huius mali remedium inquirendum erit: quod non aliud praesentis est, quam si
de hisce rectè iudicare discamus. Ita enim fiet, ut illis locum non demus, nec eas Dei verbo offi-
cari patiamur. Aequi curas huius seculi inanè esse constat, cum Dei providentia res nostrae omnes re-
guntur, nec quisquam est, multum animo discrucietur, statura suae vel cubitum unum addere, vel
quod Deus statuit, minima ex parte mutare queat. Nec tamen ignoramus absq; curis vitam hanc
transigi non posse, cum Dei decretum sit, ut homo in sudore vultus sui panem suum comedat, & quisq;
sua iam propriam (vix Christus ait) afflictionem habeat: sed curas base non ultra Dei vocatione
excedere, & ubi officium fecerimus, reliqua omnia Dei providentiae committere oportet. Quod si
operi praesens, multa sunt, quae illarum studium restinguere possunt, inter quae praecipuum esse videtur,
quod illis Christus in praesenti deceptionem tribuit: quod ab illo verisimè fieri patebit, si rem ipsam
excernas. Per suadent enim sibi ipsi stultissimi homines, ex opum abundantia hominis vitam pende-
re, & eadem nobis gloriam, pacem & omne felicitatis genus conferre. At longè diuersum ipsa expe-
rientia nos docet: quando nec natura nostra tam multis opus habet, & multos in mediocri fortuna
& inter medios labores (quod olim sapiens ille Solon in Aglaò observavit) feliciter multò vivere vi-
demus, quam opulentos illos Cræsos, qui in summa opum abundantia (sicuti in medijs vndis Tanta-
los) quotidie siccant & egent, & ad breue tempus inani gloriae aura turgidi, subito intermoriuntur,
ut omnibus suis diuitijs vel unicum vitam suae diem redimere possunt: quoad verò posteros, nihil illis
praeter infamè & fatidum auaritiæ & fastus luxurij, nomen post se relinquunt, & quibus nam sua
illa operi cedant, incerti sunt, sicuti alibi Christus in parabola admonet. Accedit his, quòd qui opes
Deo & propriae salutis anteposuerunt, plerumq; illas fluxas & incertas, adeoq; perfidas esse sentiunt,
quando illas sibi ereptas inani querelâ requirunt. Taceo anima iacturam, cui redimende ne ro-
tus quidem mundi substantia sufficit. Nec melior est voluptatum conditio, in quibus multi summi
bonum collocant. Nam & breues sunt, & ferè infamia & acerbissimis doloribus finiuntur, neq; ali-
quid quam acerbam sui memoriam relinquunt, quae ut conscientiam excruciat, ita nobis perpetui dolo-
ris causa est. Ideo Augustinus de eo, qui peccati seruus est loquens, inter alia sic ait: Fecit peccatum,
ut aliquam corporalem caperet voluptatem: voluptas transit, peccatum manet: praeterit quod dele-
bat, remansit quod pungat. Viderunt hoc gentium philosophi, qui ideò voluptatum studia grauis-
sime detestati sunt. Et notum est illud Demosthenis, quod scerto Corinthio ingentem pecunie vim po-
tenti respondit: Non tancitèmo pœnirere. Quò magis deplorari debet nostri seculi prauitas, quando
qui Christiani dicuntur, curpissimis voluptatibus belluarum instar sese immergunt, neq; de earum fi-
ne quicquam cogitant, modo praesentem animi libidinem exariare possint. At nos, quos sui verbi face-
propius illuminauit Deus, depositis omnibus huius seculi curis, vna cum opum terrenarum & volu-
ptatum carnis studio, Dei verbo attendamus, & ad caelestis regni hereditatem aspirantes, mundo
(iuxta Pauli consilium) ieiua ut amur, ne illo abutamur. Ita fiet, ut nec tribulationes, nec verbi disci-
plinae, nec opum aut voluptatum studia obstare possint, quò minus Dei verbum dignos in nobis fru-
ctus proferat, & tandem omnibus hisce superatis, in caelestis regni horrea colligemur cum Christo se-
cundo Domino nostro, cui debetur benedictio, honor, gloria & potestas in aeternum. Amen.

Vt spiritus huius
obitari possit.
1. Curæ huius
seculi.
Matth. 6. et 10.
Genes. 3.
Matth. 6.
2. Diuitie.
1. Timoth. 6.
Luce 12.
Matth. 16.
3. Voluptates.

Eti sunt qui in terram bonam semen exceperunt, qui audiunt uer-
bum, & suscipiunt, & fructum ferunt: aliud triginta, aliud sexaginta,
aliud centum.

Argumentum
& usus presen-
tis loci.

Cum salus nostra non parua ex parte in hoc versetur, ut Dei verbum dignè audiamus, nihil autem sine, quæ nos auocare, & illius fructum in nobis impedire solent, Dominus noster Iesus Christus cum alijs sepe, tum in præsentibus parabola de his omnibus nos diligenter admonet. Etenim quidam tria produxit auditorum genera, quibus verbi prædicatio inutilis est. Illorum quarto loco eos subiicit, qui illud cum fructu audiunt. Meretur autem locus hic diligenti considerationem. Primo enim docet, quales nos esse conueniat, si Dei verbum nobis fructiferum velimus. Deinde admonet simul, credentium paucitate naminem offendi debere, ut id verbum Dei audire, vel idem prædicare nolint. Vt enim in præsentibus quarta demum semina portio fructifera dicitur: Ita alibi electos paucissimos esse docet Christus, si cum pereuntium multitudinem considerantur, semperque pauciores fuisse ab ipsa rerum origine, historia sacra testatur. Admirari ergo est auditorum profectum de Dei verbo, sed potius ex hoc de ipsis auditoribus iudicari debet, ut quantum electorum, quante reproborum loco haberi debeant, intelligamus. Cæterum locus hic nobis locum prædicandum ostendit.

Mat. 7. 20. 22.

Terra bona
qui dicantur.

Genes. 8.
2. Cor. 3.

Rom. 1.

Ezech. 11.
Acto. 13. & 16.

Psal. 25.
119. & c.

Vt erga Dei
verbum sese ge-
rant, qui terra
bona sunt.
1. Audiunt uer-
bum.

Rom. 10.

Primo, qui nam per terram bonam intelligantur, videamus. Is nimirum, qui (ut Lucas dicit) ad verbi prædicationem animos honestos & bonos afferunt. At si hominis naturam inspicimus, omnes hereditaria peccati noxa corrupti, ex nobis ipsis nihil aliud quam peccare possumus. Etenim cordis humani (inquit Deus) praua sunt ab ineunte ætate. Et propheta vox est: Primum cor hominis & præfractum, quis cognoscerit illud? Imò in electis quoque legem peccati oblat, qui minime fructum bonum ferant, cuius semen iam conceperunt, suo exemplo Paulus docet. Roma. 7. Vt ergo terra, quæ propter nos maledicta est, diuina benedictione cælesti secundari oportet: Ita nisi sua gratia Deus præueniat, nihil ex nobis honesti aut boni prodire poterit. Is primò per naturam legem communes quasdam notitias de Deo & virtutibus hominum animis in seuit: quæ ut nos de rebus agere & vitandis admonent, sic etiam nos intra animos nostros (ut Paulus testatur) iaculare & excipere solent. Quot quot ergo istas notitias sequuntur, & secundum illas vitam instituerunt student, si boni fieri possunt, quales olim inter gentes multi fuerunt, & hodie inter Turcas etiam plures reperiri solent. At quia hæc melioris scientiæ principia ab ingentis carnis nostre affectibus fore obstant, vel zelum inconsideratum in nobis excitant, quo abrepti superstitiones quotidie nonas fugam, & circa res inutiles occupamur, insuper Verbi Dei doctrina opus est, & efficaci spiritus operante, quæ nos regeneratos ad bonum idoneos reddat, neq; extra diuinæ voluntatis metas nos vagari patiantur. At nunquam Dei verbum admittet homo, nisi Dominus corda noua largiatur, & eadem (ut propheta ait) ex lapideis carnea & flexibilia reddat. Ideò in Actis ad Pauli prædicationem creditur, cum quot quot ad salutem præordinati erant: & deum Lydia cor terigisse & aperuisse legitur, ut ipsi intenderet quæ à Paulo dicebantur. Quapropter terra bona sunt electi, qui animo boni fieri sciendi cupido verbum audiunt, & diuinitus illuminati illud amplectantur, & fructus ferunt. Hæc verus ille ecclesiæ mos est, ut à precibus sacrarum concionum initium fiat, quæ priuatim etiam electi obseruant, quoties Dei verbum vel audire vel legere instituerunt, sicut in Psalmis est videndum multoties ista repeti & iterati solent: Vias tuas mihi indica. Deduc me in viam decorem tuorum. Inclina cor meum ad testimonia tua, &c. Sunt hæc probe obseruanda, ne profectum, quem in Dilectione & veritate totius instituto facimus, nobis ipsis ascribamus, sed dei gratiam agnoscamus, pro sua bona voluntate in nobis operatur & velle & facere. Philip. 2.

Secundo, quomodo isti erga Dei verbum sese gerant, videndum erit. Tria illa Christus tribuit. Primum, quòd Verbum audiant. Non ergo priorum vitijs offenduntur, sed potius dei bonam gratiam agnoscunt, qui indignis quoque suam voluntatem reuelare dignatur. Ab hoc licet sese aliqua ratione luce iam præditos esse, & occulta spiritus impulsione præ alijs ad bonum proclines fieri videant, non tamen effertantur, ut proprio acumine freti doctrinam omnem contemnunt, nec etiam peccatorum aliquam reuelationem requirunt; sed se institutione opus habere intelligunt, & docendi rationem nobis diuinitus traditam, & ab ipsa mundi origine obseruatam, studiose seclantur: quæ est, ut per auditum verbi dei fidei donum consequamur, sicut Paulus ad Romanos dixerit. Et sane passim scripturæ verbi externi studium pijs tribuit, nec obscura est Christi sententia: Qui

deest,
nem eccle-
ge Janu-
qua verit-
in-fructu-
tura exco-
Dei
dile suffi-
illu r adu-
runt, nec
sufficere
infelices
docuit. E-
dit) sed il-
formet
& cogni-
lici haberi
ra referet
Et
tibus fin-
infelices
veniant.
prouenia-
que Dei
re relict-
concupis-
in Christi
& in ad-
peccaten-
cere arbi-
dignis fr-
vita ar-
corrupti-
intra fr-
Deum
Ad
& ad iu-
ergo res
colligan-
sultimen-
hæstibus
in his or-
afflicti-
suum, q-
tebat eo-
& vi ijs
produm
T
fructus
in alio

verba Dei audit. Item, Oves mea vocem meam audiunt. Et idem per verbi predicatio-

10m. 8.
Matth. 28.
Ephes. 4.

nam ecclesiam suam colligi simul & conservari vult: cuius rei causa ecclesia ministerium perpetua le-

2. Verbum su-

Et hinc facit, quod tertio loco veros verbi auditores fructum facere dicit: qui vnicus predica-

3. Fructum

At hinc malo optime medebimur, si videamus, qua ratione isti fructus & enascantur primum,

Quomodo fructus

Tertio magna inter eos, qui fructus ferunt, diversitas notatur. Vt enim non omne semen pares

Fructuum uestri

ficis theologia professoribus habemus. Si enim ad scripuras non prius accedunt, quam ubi Philo-
 sopherum libros imbuti, hominem aere & suo arbitrij esse sibi persuaserunt. Quare etsi postea lu-
 ceram verbi inueniant, hoc tamen modio ita illum conegunt, vt nec suam ipsorum corruptionem
 videre, nec alios eradere possint. Alterum genus eorum est, qui carnis affectibus & peccandi li-
 bidine abrepti, mundo placere student, & proinde verbi ministris dicendi leges praescribere audent,
 nec ab illis vel superstitiones vel scelera & impietatem argui volunt: quales olim prophetarum tem-
 poribus multi fuerunt, nec etiam hodie desunt, qui maiorem huius mundi quam Dei rationem habere
 censuerunt. Similiter sub lecto ponunt verbi lucernam, qui illud voluptatum studio extinguunt,
 nec supra de ijs dictum est, qui semen illud in spinas excipere solent. Imprimis vero hoc ad mini-
 stros ignavos pertinet, qui ne in hoc mundo odia incurrant, a peccatorum re-
 latione & serua penitentia praedicatione abstinent, peccatis item blandiuntur, & vt propheta
 inquit puluillus consuunt, quibus peccandi licentiam fouent, dum Dei gratiam ijs praedicant, quibus
 illius ita potius ob oculos ponenda erat. Quod etiam illi referri debent, qui etsi Verbi doctrinam sacra
 fideliter proponant, prauo tamen exemplo eandem quasi sepeliunt, dum voluptatibus ita indulgent,
 vt non temere aliquis suspicari possit, ne ipsos quidem ijs quae dicunt fidem adhibere. Ista ergo vitia
 caeteri vult Christus, ne vel nostris argui ijs verbi doctrina obscuratur, vel carnis licentia & volupta-
 tum studio suffocetur.

Isa. 30.
 Amos 2. 7. & 8.
 Lectus.
 Ezech. 13.

Quid autem fieri iubet? Vt lucerna haec super candelabrum ponatur, vt (sicuti alibi inquit) om-
 nibus luceat, qui in domo sunt. Candelabrum olim in veteri Testamento ministerij ecclesiastici ty-
 pus erat, & illius diligentissimam curam habere oportebat. Lenitas quotidie, ne in illo ardentis lam-
 pades nunquam exstinguerentur. In Apocalypsi autem per candelabra septem Ecclesias adumbrari le-
 gitur. Vult ergo Christus, vt Dei verbum in Ecclesia sonet, & instar lucernae ita proponatur, vt om-
 nibus luceat, vtq; singuli ea ex illo addiscant, quae ipsis tum in fidei negotio, tum in totius vitae conuer-
 satione ad institutionem seruire possunt. Nihil ergo in alicuius hominis gratiam reticere aut dissimu-
 lare debet. Huc facit quod propheta clamare iubentur, & instar tubae exaltare vocem suam. Quod Isaie 58.
 qui scire negligunt, ij & ministerij libertatem produnt, & Deo grauem rationem reddent de anti-
 quibus quae ipsorum incuria pereunt. Vide Ezechiel. 3. & 33. Hic ergo prophetarum & Apostolo-
 rum exempla ministri obseruare debent, vt cum illis dicant: Leo si rugiat, quis non timebit? Domi-
 nus Deus locutus est, & quis non propheteret? Item: Obedire oportet Deo magis quam hominibus.
 Nec enim possumus, quae vidimus & audiimus, non loqui, &c. Act. 4. & 5.

Candelabrum
 quid.
 Mat. 5.
 Exod. 25.
 Zach. 4.
 Apoc. 1.
 Mat. 10. &c.
 Amos 3.

At dicat aliquis: Si verbi lucerna super candelabrum poni & omnibus lucere debet, cur tu ob-
 scuris loqueris? Cur regni caelorum mysteria parabolis occultas, quas nemo intelligit? Quin ho-
 mine etiam sunt, qui de verbi Dei obscuritate conqueruntur, & illud se ideo fastidire dicunt, quod
 obscura sint quae nunquam illo continentur. Illis ergo respondens Christus, ait: Non est quicquam oc-
 cultum, quod non sit manifestandum, &c. Quasi dicat: Quod nonnulla obscurius propono, non ideo
 fit, quod veri cognitionem hominibus inuideam, sed quod ita fere huius temporis ratio. At breui-
 ter, vt omnia manifestentur: Imo quae nunc secreta sunt, tunc in apertam lucem protrahi videbi-
 unt, &c.

Mysteria salu-
 tis tandem om-
 nia manifesta-
 buntur.

Et hic quidem Dei bonitas nobis obseruanda venit. Dicitur quidem salutis ratio mysterium
 absconditum a seculo. Atamen si mundi historiam totam excutias, omnibus seculis tantam il-
 linc cognitionem mundo innotuisse videbis, quanta electis ad salutem necessaria fuit. Primis enim
 perentibus promissio de Salvatore ex muliere nascendo data est, quae ijs sufficere poterat, pater
 quae perfectioris illius conditionis memoria nondum omnino extincta erat. At vbi cum humani
 generis propagatione superstitiones etiam multiplicari coeperunt, benedicti illius seminis linea quo-
 quae manifestata est, & Iudeorum gentem, e qua ille prodire debebat, Circumcisionis signaculo a
 reliquis populis Deus distinctam & separatam esse voluit. Postquam vero eadem in Aegypto ce-
 remonijs & gentilitijs ritibus assueuerat, Lex secuta est, quae & Dei voluntatem & omnem hu-
 mani generis redemptionem luculentissimis typis adumbratam ob oculos posuit. Legis interpretes
 postea secuti sunt prophetae, qui (vt Petrus ait) ipsius Christi spiritu illuminati, de venturis in Chri-
 stum afflictionibus & eiusdem gloria posc secutura testabantur. Venit tandem in mundum pro-

Bonitas Dei ita
 reuelanda salu-
 tis ratione.
 Rom. 16.
 Ephes. 3.
 Colos. 1. &c.
 Gen. 3.
 Gen. 12. 22. etc.
 Gen. 17.
 1. Pet. 1.
 2. Pet. 1.
 Act. 3.

Actor. 1.
Ioan. 14.

Marc. 13.

Luc. 16.

Quanto studio
uerbum audiri
debeat.

Matth. 25.

Rom. 9.

Matth. 10.

Actor. 1.

Amos 8.

missus ille Saluator, Iesus Christus, qui vt omnia fideliter executus est, quae ad nostram redemptio-
nem faciebant; Ita salutis doctrinam per Apostolos (quos suo prius spiritu illuminari, & in eam
Veritatem induci voluit) in vniuersum terrarum orbem diuulgauit. Et licet Veritatis cogni-
tionem per varias haereses atque barbarissimam Antichristi tyrannidem aliquando obscuratam vi-
deret, sic tamen sua ecclesiae consuluit, vt Veritatis lux nunquam omnino extinguere potuerit, & vt
vniquam clarius fulserit, quam hysce nouissimis temporibus, quando Antichristus & delis & opo-
ta vt quam maximè furit & grassatur. Ita quotidie impletur, quod in praesenti Christus promit-
tit. Quod si quae plenius cognoscenda restant, ea olim in patria patefient, vbi omni vobis deo despo-
sum Deum facie ad faciem videbimus, & in illius conspectu bonis omnibus satiabimur. Vnde
1. Cor. 13. Psalm. 16. Seruiunt haec ijs confutandis, qui Euangelij manifestatione non contenti, nouas
reuelationes expectant, & ita se diabolo & impostoribus seducendos prebent; diuini nimirum spiri-
tus similes, qui ex defunctorum numero aliquem ad fratres superstites monitorum mitti petunt. At
sicui illis in Lege & prophetis abunde prospectum esse, Abraham testatur: ita vobis multi-
pulis nouis doctoribus opus est, quando Legi & prophetis noui Testamenti libri accesserunt, quibus
ea mysteria panduntur, quae olim prophetae & iusti praestita & impleta videre optauerunt. Vnde
Matth. 13.

His modo Christus grauem adhortationem subiicit, qua diligentis verbi studium & medita-
tionem assiduam vobis commendat. Qui habet aures ad audiendum, audiat. Id est, si cui beneuolen-
tatem Deus conceperit, vt verbum audire possit, is curet, ne gratiam hanc spreuisse videatur. Et quae
quid audiatis, videte. Nec enim de re leuicula agit, sed maximè seria, & quae cum saluati-
one coniuncta est. Nihil ergo vobis excidat, nihil remere aures vestras praeuolent: sed singula
perire, excepta diligenti meditatione ruminare, vt dignos in vobis fructus ferant. Quae enim
& industria mensura in percipiendo hoc Dei beneficio vsi fueritis, eadem Deus quoque spiritus
dona vobis dimerietur. Quod si animos celestium honorum desiderio dilatatos attuleritis, & ha-
fueritis eorum quae apud vos deponuntur custodes, plura adhuc apud vos Deus deponet, quae vobis
salutem iuuare poterunt. At si maligni mysteriorum ipsius aestimatores sitis, aut rimari pla-
la distulere patiamini, ipse quoque eadem vobis in posterum communicare dedignabitur. Item
Dei mos est, quod ijs qui dona ipsius se habere agnoscunt, & illis strenuè negotiantur, vt quod
sanctum & saluarem faciant, plura addat. Quicumque verò secus agunt, illis ea quoque Di-
sto suo iudicio eripit, quae iam habere videbantur. At qui eorum quae hic dicuntur, exemplum
dedit in Iudeis habemus. Habuerunt illi testamenta, promissiones, legem, cultum externum, etiam
ipsum Christum, qui ex ipsis homo nasci voluit. Hisdem quoque Christi primum praedicati sunt.
At quia Dei gratiam nec agnoscere, nec illa vti voluerunt, repulsam passi et tam regno quam
doto spoliati, famem illam horribilem verbi Dei patiuntur, quam illis olim per prophetam
natus est. Vtinam verò, quae Iudeis hic dicit Christus, hodie vobis quoque ab eodem dicitur
Nec enim negare possumus singularem Dei gratiam, quae verbi sui lucem infelici mundo hysce
simis temporibus reuelare dignatus est, quae non modo priuatos homines, verum etiam
quor potentissimos, & Respublicas amplissimas illustrauit, & ex Antichristi tyrannide
rui. Quod beneficium quia pauci agnoscunt, & plerique, vel belluina stupiditate, vel
licitia, Christianae doctrine libertatem sibi eripi patiuntur, multi quoque ipsi eandem
dam circumscribere non verentur: periculum est, ne haec sua talenta nobis eripiat Deus, et
sime Antichristi tyrannidi denuò subiciat. Horum ergo memores, verbi diuini lucem ex
vt huius semitas secuti, olim aeternum viuamus cum Christo Iesu domino nostro, cui debetur
etio, honor, gloria & potestas in aeternum. Amen.

H O M I L I A XXXVI.

Et dicebat: Sic est regnum Dei, quemadmodum si homo faciat se-
mentem in terram, ac dormiat, atque exurgat nocte & die, leges & ger-
minet ac surgat in altum ipso inscio. Vltro enim terra fructu gignit, pri-
mum

mum herbam, deinde spicam, dein de plenum frumentum in spica. Cum autem productus fuerit fructus, statim immittit falcem, quoniam ad est metisis.

Postquam saluator noster Iesus Christus in seminatore & seminis parabola omnem Verbi Dei naturam & effectus, vna cum impedimentis, que illud quo minus in nobis fructificet remanentur, exposuit: mox graui admonitione vsus est, qua duo potissimum ad hanc causam cum primis pertinentia comprehendit. Alterum quidem, Dei verbum ad omnes pertinere, & proinde ab illius studio neminem arcendum, sed instar lucerne publice proponendum esse, vt omnium institutioni & consolationi seruiat. Alteram vero, quod illud audiuisset non sufficiat, nisi ita simul in animos nostros recedatur, vt dignos in nobis fructus ferat. At quia postrema superioris parabole parte, que de terra dona & fructibus verbi habetur, quadam restabant, que diligentem & clariorem expositionem requirebant: ad illam in presentem redit, & primo quidem, vnde illa fructificandi vis procedat, ostendit. Deinde quo ordine & quibus incrementis progrediatur docet. Tertio presentia pjs & veri credentibus parata exponit. Quorum consideratio in genere quidem omnibus prodest, qui Verbum Dei audiunt, ne videlicet aliquid vel sibi ipsi vel suis doctoribus erubuant, vt, non contenti prius inuicem, quocumque maiores progressus faciant: Imprimis tamen ministrorum impatientia medetur, vt vel remissiores fiant, vel ecclesias simul & officium suum deserant, si quando Verbi fructus diuini differri, aut non tam conspicuos esse vident, quam ipsi cupiebant. Præstat ergo singulas huius loci partes ex ordine considerare.

Prima docet, vnde nam illa virtus procedat, que facit, vt ex verbi semine digni fructus in nobis nascantur. Regnum Dei (inquit) perinde se habet, ac si agricola femina terra committat, que deinde absque illius opera, iam illo vel dormiente vel circa alias res occupato, prouenit vt fructus ferat, etc. Regnum Dei vocat ipsum Euangelium, eo quod regni Dei ratio omni illo traditur, & per illud homines ad regni Dei & æternæ beatitudinis commercium vocantur. Sensus vero huius prioris partis est. Sicut agricola semen quidem spargit & sulcis mandat, nihil vero prætere a conferre potest, sed spem metis in Deo sitam habet, qui solus sua benedictione terram fecundam reddit: Ita ministri verbum prædicant quidem, sed idem in hominum animis operari non possunt, quos diuinitus aperiri & illuminari oportet, vt ex verbi semine regenerati fructus ferant. Quem sensum Paulus plantandi & rigandi parabola illustrat, cum ad Corinthios scribit: Ego plantavi, Apollo rigauit, sed Deus dedit incrementum. Itaque neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed Deus qui dat incrementum. Vt enim terra propter hominis lapsum maledictioni obnoxia, ex se metipso nihil præter spinas & noxia profert, nec ipsa sese excolere, aut suam naturam mutare potest: Ita homo, cum peccati noxa a Dei similitudinem & priorem integritatem amiserit, totus iam corruptus, nihil ex se metipso potest, quam quod & Deo iniusum, & sibi ipsi noxium est. Animalis siquidem homo (vt Paulus ait) non percipit ea que sunt spiritus Dei. Eiusdem signum a praua sunt ab inuente acate. Gestat enim in membris suis legem peccati, qua sit, vt legi Dei subijci nec possit nec velit. Hinc ergo fructus pessimi proueniunt, opera carnis nimirum & omnis generis scelera, que a Dei regno miseris excludunt. Et licet corruptionem istam in nobis ipsis sentiamus, illam tamen ipsi corrigere non possumus, cum ne ad cogitandum quidem idonei simus. Quare vt terra ab alijs colitur, et eadem semen aliunde accipit, e quo fructus enascuntur: Ita corruptam hominum naturam ecclesiæ & verbi diuini semine regenerari necesse est, vt ferendis fructibus bonis idonea fiat. Vt verò semen non prouenit, nisi Dei benedictio accedat: Ita absque celesti spiritus operatione externa verbi prædicatio nihil proficiet.

Docent hæc, in salutis negotio nihil vel nostris vel aliorum viribus & industria, sed omnem huius gloriam vni & soli Deo tribui debere. Nisi enim e supernis regenerati dignos regno Dei fructus feramus, illud videre non possumus. At quis vel ipse sibi vel alijs huius regenerationis author esse potest, quando vt homines nascamur nequaquam in nostra potestate situm est, multo minus vt filij Dei efficiamur? Respondeo ergo alibi Christus ait: Nemo venit ad me, nisi pater meus traxerit eum. Et nemo nouit filium, nisi pater: neque patrem quisquam nouit nisi filius, & cuiuscumque voluerit filius re-

Argumentum & usus presentis loci.

1. Vnde uerbo uirtus fructificandi obtingat.

1. Cor. 3. Gen. 3.

1. Cor. 2. Gen. 8. Rom. 7. Galat. 5.

2. Cor. 3. Ioan. 3.

In salutis negotio nihil tribuetur hominis uirtutibus. Ioan. 3. Matth. 3. Ioan. 6.

Matth. 11. *uelare. Quod & illud, quod Petro dicebat, referri debet: Beatus es Simon, quia caro & sanguis non
Matth. 16. reuelauit tibi, sed pater meus, qui in caelis est. Agnouerunt hoc omnes sancti, quotquot Deum
fideliter predicauerunt, ita ut sibiipsis nihil praeter externum ministerium, Deo autem omnem
effectum tribuerent, & hunc unicum ostenderent nostrae salutis auctorem. Quod enim de seipso
Matth. 3. factum fuerit (ut supra diximus) hoc ipsum Ioannes quoque de semetipso dicit his uerbis: Ego quidem
baptizo aqua ad penitentiam, at qui post me uenturus est, fortior me est, cuius non sum idoneus
calceamenta portare: ipse uos baptizabit spiritu sancto & igne. Idem etiam discipulus, praepositi-
Ioan. 3. ria ipsius zelo flagrans, grauius reprehendit, & eosdem ad Christum, uerum & unicum uerum
Matth. 11. aulegat. Pertinet huc, quod ne miracula quidem sua uel uirtuti uel pietati ascribi uoluerit. Apo-
stoli, sed illa ad Christum referentes, hunc unicum nostrae salutis auctorem esse docuerunt: cuius
Act. 3. 14. & c. exempla in Petro, Ioanne, Paulo & Barnaba habentur. Seruiunt haec nobis aduersus illos, qui cum
Christiani haberi uelint, noua tamen & factiosa nomina proficuntur, & abiectione, uel saltem uoluntate
Christi nomine, Franciscani, Dominicani, Benedictini, Bernhardini dici uolunt: eorum uero nomina
olim à Paulo & Petro & Apollo denominari uolebant, quorum errorem & salutis nostrae ueritatem,
1. Cor. 1. & 3. & fidei professioni, quae in baptismo fit, plane aduersum esse Paulus docet, & eundem grauius re-
uersionibus confutat, inter quas cum primis hanc uiget, quod à solo Deo fidei incrementum datur, ut
quicquam propria uirtute ministri efficere queant.*

Deus uerbi mi- *Ergo ne (inquas) superuacanea est uerbi praedicatione? Quin igitur hac omnia & neglecta, Deo
nisterium insti- *luminationem & spiritus operationem caelitus expectamus? Est haec impiorum uox, qui uel
tuit, & illo no- *uerbum odio habent, ita omnem occasionem capiunt, qua illud rejicere queant. At si praedica-
uit uult. *fenti insistamus, obiectio ista minime locum habere poterit. Est enim ea sit relictis & agrorum
conditio, quam modo exposuimus, Deus tamen illam in sudore uultus nostri colit, & agrorum
Rom. 10. *rum, qui officium faciunt, laboribus benedicere conuenit. Idem uero similitudine uerbi suum
2. Timoth. 4. *rium instruit, & per audicium uerbi (ut Paulus docet) fidem nobis largitur. Debet ergo uerbum
est in animos hominum nihil iuris habeant, diligenter officium facere, sermonem praedicare, non
tempestiue & intempestiue, arguere, increpare & exhortari, prout opus esse uiderit: et ubi opus
fecerunt, rem omnem Domino & sermone gratia ipsius commendent, ut si pro bona sua uoluerint
Act. 14. 20. etc. *ciat, quod ipsi uisum fuerit: id quod Paulum diligenter obseruasse, Actorem libere restat. Reliqui
uero Dei instituto et ordinationi sese accommodent, uerbi Dei studiose audiant, & huiusmodi
Ephes. 6. *ces ardentes coniungant, ut Deus & ministrorum ora aperire dignetur, ut officio suo intercedere
Acto. 4. *gantur, & hominum mentes flectere, ut fidei obedientiae sese submittant. At quia de his alibi
diximus, haec modo sufficiant.*********

II. Quomodo *Secundo loco, ut uerbi fructus enascatur, Christus docet. Et primò quidem semen in sicca terra
fructus uerbi *enascatur. *sucrescere, deinde suis incrementis successiue in altum surgere dicit, dum terra sponte (id est, sine
cola nihil amplius conferente, sed sola Dei benedictione fecundata) primò herbam, inde spicam, tandem
uero in spica frumentum producit, quod Solis estu ad maturitatem excoquitur. Pulchre autem
fenti negotio ista conueniunt. Ferè enim fit, ut Dei uerbum in seipsis nobis intra animos nostras radice
agat, sed, in illos altius multò demittat, quam ipsi opinemur: ita ut nouos in nobis motus exper-
mur, qui ut terrenis omnibus contemptis caelestia affectemus, mouent. Nec subito perfecti sunt, qui
Verbum dignè exceperunt. Primò enim tenerior in illis oritur Dei & rerum caelestium cognitio, qua
diuturniori studio confirmata, solidiori pietati locum parat, qua tandem ita induratur, ut
Ioan. 3. 7. 19. *mentes, ut ad quaeuis ferenda idonei sint. Exempla horum in Nicodemò, Iosepho Arimathaeo, et ipso
Mar. 15. *Apostolis habemus, qui horum sibi probè conscij, fidem sibi adaugeri petierunt. Ista uero de tribus
Luc. 17. *admonent, quorum obseruatio & uilis admodum & necessaria est.******

Ministris non *Primò, ministrorum esse, ut horum memores, non statim uel animum despondeant, uel de uerbo
temerè relin- *deserendâ cogitent, quando non omnia pro illorum uocis succedunt. Probandus quidem est, quomodo
quenda sua sta- *quo ad promouendum Dei regnum pij pastores feruntur. Idem tamen frenandus est, ut illo ad
tio. *temerè stationem deserant, in quam à Deo constituti sunt. Frequenter enim fit, ut plus profectum
quàm ipsi sperare possint, quod olim Elias propheta, & Paulus cum Corinthi ageret, sibi à Deo
1. Reg. 19. *audierunt. Et persecutionum tempore multi interdum omnia pericula intrepidè subeunt, et uerbum
Acto. 18. *conspici******

professione sese fortissimos praebeant, qui prius vix prima rudimenta attingisse videbantur. Quod in Iohanne & Nicodemoe cernitur, qui omnibus discipulis turpiter dilapsis, sibi Christum honorifice sepe laudant. Nec enim fieri potest, ut Dei verbum omni fructu in uniuersum careat, & certum est Dei spiritum spirare ubi ipse voluerit, nec nobis semper omnium animos cognoscere esse, quos ille vera Dei cognitione affluat.

Secundo admonet locus hic, non statim abijciendos esse eos, qui in fide adhuc infirmiores atque imperfiliore sunt. Cogitemus fidem suam incrementa habere, & lacte fouendos esse eos, qui ad virilem aetate in Christo nondum progressi sunt, quod Paulus se in Corinthiis obseruasse testatur, & ut idem in omnibus alijs obseruemus, diligenter admonet. Nec enim conuenit, ut ipso Christo seuiore simus, qui laborantes ad se inuitat, arundinem quassatam non conterit, nec linum fumigans extinguit. Haec uero de infirmis in fide, non aperiis uerbi hostibus & impijs hypocritis dicta sunt, cum quibus & prophetas olim, & ipsum Christum atque Apostolos duriter admodum egisse legimus.

Tertio docemur fidelium esse, ut maiores quotidie progressus faciant. Ne enim infirmos non abijciat Deus, ita nos perpetuo infirmos manere non uult, sed inanes progredi, ut nec segetes in herba subijcere, sed ad maturitatem ordinarijs incrementis contendere uideamus. Non ergo ipsi patrocinatur locus hic, qui socordiam suam infirmitatis nomine excusant. Interim multo magis eos arguit, qui postquam aliquo usque progressi sunt, postea relabuntur & deteriores fiunt, quod olim Galatas in fide causa fecisse Paulus queritur, & quod hodie non pauci faciunt, qui cum ex Dei beneficio ecclesiae bene reformatas habeant, ei respublicas sanctis legibus probe confirmant, tandem securi, adeoque Euangelicae doctrinae perit, &elum omnem paulatim remittunt, & tandem Euangelij ac fidei professione ad carnis licentiam abutuntur, non sine magno doctrinae syncerioris dedecore. Cogitemus ergo, nos quoad in hac carne uiuimus, metam perfectionis nunquam assequi posse, & proinde nobis semper uidearis esse tendendum. ut cum Paulo cursum consummemus, & tandem caelestis gloriae coronam apprehendamus. Vide Phil. 3. 2. Tim. 4.

Restat ultima parabole pars, qua electis, in quibus uerbi fructus maturuit, apud Deum praemia reposita esse docet. Ut enim seges, ubi varijs tempestatum vicibus superatis ad maturitatem peruenit, salte reserata in horreum colligitur: Ita Deus messis tempus ab aeterno destinauit, quando in regni caelestis horrea colliget, ut illic cum Christo suo aeternum regnent, qui hinc illius auspicio militantes omnis generis pericula & tribulationes superarunt. Debet hoc semper nobis ob oculos reserari, ne uel carnis socordia decipiamur, uel fidelium cruce, & impiorum momentanea felicitate offundamur. Certo enim discrimen fiet in illo die inter pium & impium, sicuti Baptista quoque admo- nit, quando pios quidem instar tritici colligendos, impios uero tanquam inanes paleas aeterno igne comburendos esse ait. Id ipsum consoletur nos, ut intrepidi quocumque aduersarij sustineamus. Tunc enim recedent lacrimae & gemitus, & lachrymam omnem a suorum oculis absterget Deus, qui omnibus exempli malis instar Solis fulgebunt. Haec spe olim confirmari sancti, omnes cruciatus & periculorum metus superarunt. Eadem ergo tum nos ipsos tum alios confirmemus, ut illorum exempla sequeamur, quotidianos in uerbo Dei progressus faciamus, ut nouissimus ille uniuersalis messis dies nobis laetis illuceat, & in Dei conspectu bonis caelestibus satiemur cum Christo Iesu domino nostro: cui debetur benedictio, honor, gloria & potestas in aeternum. Amen.

Infirmi non statim abijciendi sunt. 1. Cor. 3. 9. Rom. 14. Matth. 11. 12. Mat. 4. 2.

Fidelium est, maiores quotidie progressus facere.

III. Fructus uerbi messis sequitur.

Matth. 3.

Apoc. 21. Matth. 13. Job. 19. 1. Thess. 4.

Et dicebat: Cui adsimilabimus regnum Dei? aut qua collatione conferemus illud: Est sicut granum sinapis, quod cum seminatum fuerit in terra, minus est omnibus seminibus quae sunt in terra: ac cum seminatum fuerit, exurgit, & euadit maius omnibus oleribus, & profert ramos magnos, ita ut possint sub umbra eius aues caeli nidificare. Et talibus multis parabolis loquebatur eis sermonem, prout poterant audire: sine parabola autem non loquebatur eis, seorsim uero discipulis suis exponebat omnia.

Argumentum
& usus præ-
sentis loci.

Christus Iesus, Dominus & saluator noster, toto hoc capite cum primis hoc agit, ut doceret
quæ sit ratio doctrine Euangelicæ, per quam nobis regni celorum mysteria Deus speret
communicare solet. Hanc uerò omnè parabolis aliquot illustrat, quarum omnib; hic præcipue
est. Et de Euangelij uerbo rectè iudicare, & illud ita amplecti discamus, ut dignos in nobis fructus
ferat, neque ijs offendamur, quæ circa illud præter expectationem accidunt, & interdum huma-
næ rationi omnino aduersantur. Et huc quidem præsens hæc imprimis referri debet. Docuit enim
Euangelium nunquam frustra prædicari, sed inlar secundissimi seminis admirabilis operatione
ritus sancti in hominum animis germinare & fructu facere. Atqui ea tunc temporis erat tam p-
Christi tum Euangelij conditio, ut nemo tale quid sperare posset, et haud dubie multi offendamur,
cum discipulos illius paucos & infima sortis homines, hostes uerò eiusdem multos, ad hæc potens
mos & summa auctoritate præditos esse uiderent, quorum consilij atq; uiribus regnum Christi-
limè opprimi & extingui posse uidebatur. Docet ergo de illius propagatione non ex præsentia
tione iudicandum, sed Dei consilium & veteres promissiones penitus inspicendas esse. Et non
intellecturi sint, Euangelium præter omnem expectationem felicissimo successu ita progressum, ut
tra paucos annos uniuersum orbem repleat: quod mox uiuentibus ad huc pleriq; apostolis factum
Lucas in Actis, & Paulus non vno loco testatur. Interim hæc ipsa nostra etiam in futurum
solationi seruiunt. Perpetua enim est hæc Euangelij conditio, & similem illius efficaciam omnibus
culis mundus experietur, ut huic sese opponat. Sed præstat ipsam parabolam inspicere.

ROM. 10. 15.
Colof. 1.

Euangelium
grano sinapis
confertur.

Proponit hanc cum interrogatone, & quasi dubius ait: Cui ad similibus regnum Dei
qua collatione conferemus illud? Ita uerò attentos reddit, & eam esse docet Euangelij
conditionem, ut licet humanam rationem procul excedat, in illius tamen inuestigatione diligenti-
nes versari debeant. Et mox illud grano sinapis confert, ubi licet duo tantum attingat: paratum
rum seminis speciem, & oleris quod inde enascitur magnitudinem; nobis tamen tota illius natura
quæcumq; ad hanc spectant, diligentius et quasi per partes executienda erunt, eò quod illa omnia
Euangelij effectus & proprietatibus pulchre conueniunt.

Sinapis natura
& effectus.

Sinapis granum perquam exiguum & in speciem uilissimum esse, notius est, quam ut uerbis
æri debeat. Idem uero natura calidum & siccum est, & propterea acre admodum, quod facit
periturum qui illud digitis uel dentibus conterunt. In medicina purgandi vim habet, caput a phleg-
mâ redundantia liberat, & scorpionum atq; serpentum uenenatis ictibus medetur. Ad uero
ter prouenit, ut si semel in hortis locum habeat, ipsum sibi & semen & sationem subministrat, ut
dem ramos in altum longè lateq; extendat, qui auium quoq; nidis sustinendis sufficiunt.

Euangelium ui-
le et contem-
ptum habetur.
1. Cor. 1. & 2.

Hæc si cum Euangelio conferas, illius naturam & conditionem uirificè exprimit. In primis
nihil illo uilius & contemptius est. Nam quo ad argumentum, nihil præter Christum erant
prædicat, Iudæis quidem offendiculum, Græcis uerò et humane sapientiæ uentururgidus iudicium.
Dicendi genere uirtut simpliciter & humili, non sublimi aut per suasorijs humane sapientiæ
phalerato. Ministros siue præcones habet non abiectos modo, uerum etiam omnium odij expor-
adeoq; totius mundi xabâ p- uata. Et prædicationem illius, inlar indiuulsi comitis: ut non tunc
minis eos beatos dicat, qui illo non offenduntur. Quod si uerò Euangelij effectus inspicias, admi-
biles planè & stupendos uidebis. Primò enim calidum & acre est, quod mox sentium, qui illud
genier tractant, & assiduo usu atq; meditatione quasi terunt. Mox enim animos & medullas
trat, quo nomine alibi sali & gladio confertur. Ita uerò fit, ut pij nouo & insolito Dei amore &
ardenti inflammari, celestis gratiæ fontes siciant, & dies noctesq; de prouehenda Dei gloria &
torum salute cogitent. Impij uerò, quia se argui nolunt, ira accensi & exasperati ferociter, & uo-
bum istud extinctum uolunt. Exempla huius generis passim scriptura proponit, quæ diligenter
crebro in mentem reuocari debent, ne illorum iudicia audiamus, qui Euangelium uia prædicari
existimant, ut illius prædicationem nemo indigenus aut molestus ferat. Quod perinde est, ac si
igni lucendi & urendi vim subducere coneris, aut sinapi grano narium acorem eripere. Et quod
isti hodie à ministris exigunt, nullus unquam prophetarum siue Apostolorum, imò ne ipse quidem
Christus, perfectissimum lenitatis & mansuetudinis exemplum, præstare potuit. Sed saltem in

Matth. 5.

1. Cor. 4.
2. Tim. 3.
Matth. 11.
1. Calidum &
acre.
Matth. 5.
Heb. 6.
Ioan. 3.
Apoc. 11.

non habere cupimus, cuius non alius usus est, quam ut in sterquilinum coniectus, hominum pedibus conculcetur. Præterea purgandi vim mirificam habet Evangelij verbum. Nam & hominis intellectum à falsæ sapientiæ nebulis liberat, & superfluas carnis cupiditates eijcit, mentem denique rectam illustrat, & veteris serpentis morsum curat, dum Christum proponit, qui instar anei serpentis sem, in cruce suspensus peccatum omne expiavit, ne illius reatus nobis posthac imputari queat, si ipsam amplectamur, qui nobis à Deo iusticia factus est. Ut verò sinapi mira fecunditate seipsum propagat, & ramos longè lateq; diffundit; Ita Evangelium, si semel admissum fuerit, ipsum sibi quoad nona semina subministrat, nec angusto aliquo loco contineri potest, sed latissime extenditur, eo usq; orbem perneat. Quod ut olim Apostolorum tempore factum est (sicuti initio diximus) ita concepti idem omnibus seculis factum legimus, & hodie ubiq; terrarum fieri videmus, frustra renitentibus omnibus ijs, qui Christi cognitionem omnino extirpant velent. Vbi nobis singularis Dei providentia agnoscenda est, qui nouissimo seculo typographicam artem monstravit, cuius beneficio Evangelij doctrina apud eos quos propagari potest, qui viam vocem & ministros verbi admittent volunt. Et sicuti sinapi inter olera maximum censetur; Ita inter omnia doctrinæ genera, siue autem scilicet, siue propagandi felicitatem, siue temporis diuturnitatem, siue argumenti præstantiam, siue tradendi facilitatem spectes, nullum Evangelio maius & excellentius est. Huius enim semina præcipua ipse Deus in paradiso iecit, quando serpentis caput per mulieris semen aliquando conculcandum fore promissit; eiusdem verò doctrinam, quæ totam nostræ salutis rationem continet, postea omnibus seculis inter medias persequutiones in hunc usq; diem conseruauit, & iuxta Christi promissionem in fine seculi conseruaturus est. Tradendi modus breuitate & perspicuitate incomparabili commendatur, quam etiam pueri capiunt, & quæ simul varietate sua omne fastidium facile tollat, si semel ad illam animam appuleris. Frustra igitur philosophiam gentium & artes alias nobis obijciunt homines huius seculo addicti, quando omnia ista, quæ sapientiæ titulo sese venditant, vix vitæ & iustitiæ solium aut steriles aënae censeri possunt, si cum hoc nobilissimo & præstantissimo Evangelicæ doctrinæ arbuto conferantur, quod suos sectatores in celum usque euehit. Porro non officiat præterendum fuerit, quod sinapi hoc potissimum nomine commendat, quod in illius ramis nec nidulatur. Ita enim præcipuum Evangelij fructum exprimit, qui duobus membris comprehenditur. Primo enim, quia fidem in Christum docet, per illam nos huic adducit, & ecclesiæ Christi membra facit, in qua miseriam nos, qui inter opiniones diuersas & varias carnis cupiditates, instar animæ, dubij & instabiles vagabamur, nidus certos & stabilem sedem collocare possumus: iuxta illud Davidis, qui ecclesiæ felicitatem celebrans, inter alia ait: Etiam passer inuenit sibi domicilium, & hirundo nidum ubi reponat pullos suos, &c. Deinde, cum in Christo vnus & eiusdem corporis membra faciat, charitatis mutue vinculo ita constringit, ut ad quævis officia erga fratres propensi sint, quicunq; semen hoc salutiferum animis suis verè exceperunt. Nec enim eos negligere possunt, quos à Christo tanti fieri norunt, ut illos proprii sanguinis pretio redimere, & communis salutis vinculo confociare voluerit. Vide 1. Cor. 12. Ephes. 4. &c.

Ceterum ut ista Evangelij effectus & admirabilem illius dignitatem commendant, nosq; aduersus tyrannorum effrenem libidinem præmuniunt: Ita simul officij admonent, & quid eos facere conueniat docent, qui Evangelici haberi volunt: Nimirum ut sinapi semen moribus & totius vitæ conuersatione referant. Primum ergo humiliter de semetipsis sentiant, nec externo splendore & fastu, aut inani humana sapientiæ ostentatione sese vendicent. Nec enim eos efferrè & superbiere conuenit, qui Christum profitentur, qui serui formam assumpsit. Interim in humilitate sua Evangelij propria & effecta exerant. Caleant, inquam, zelo & amore Dei, ne tepidi cū Laodicensibus euomantur, quos in Apocalypsi sua Christus hoc nomine accusat, quod nec calidi sint nec frigidi. Simul verò acrimoniam Evangelici salis sapiant, quo dicta simul & facta sua omnia condiant. Adhæc purgationis & ablationis sue in Christo memores, curent ne venenum peccati denuò illis inspiret, vetus ille serpens, sed libertatem suam strenuè tueantur, & iuxta Christi traditionem pedes assidue abluant. Cum primis verò celestis regni studio inflammati, ramos suos extendant, ut quantum in ipsis est, Evangelij cognitio ad alios quoq; propagetur, ne talentum suum defodisse videantur, & beneficentiam conseruant erga omnes homines, sum erga domesticos fidei, ut ijs penes ipsos locus sit, quos propter Christi

2. Purgandi vim habet.

Ioan. 3. Numeri 21. 1. Corint. 1. 3. Fecundum est.

4. Evangelium omnes alias doctrinas excellit. Genes. 3. Matth. 23. Marci 13.

5. Nidos præbet in ecclesiâ, & hospitalitatem docet.

Psal. 84.

Que sint uerè euangelicorum officia.

Phil. 2.

Apoc. 3.

Colos. 4.

Ioan. 13.

Matth. 25. Galat. 6.

si confessionem impiorum rabies suis sedibus eicit. Hac olim veteris ecclesie, que ex semine isto re renata fuit, studia erant, que si hodie requiras, aut nulla, aut fucata reperies, ut interim de malis illis hortulanis nihil dicam, qui ramos istos subinde detruunt, & cori in hoc incumbunt, ut Evangelicæ doctrina libertas cancellis quibusdam includatur, & interim sub illius prætextu priuati commodum querunt. Sunt illi mali & perfidi coloni, quos iusto suo iudicio (ut olim Iudæorum auti stites) Dominus male perdet. Vide Mathe. 21. cap.

Christus parabolis usus est. Matth. 13.

Vide supra Homil. 35.

Sed ad Euangelistæ verba redeamus, qui hunc locum concludens ait: Et talibus multis parabolis loquebatur eis sermonem, &c. Mattheus certe præter hasce, quas nos ter recense, & ceteras quoque parabolam habet, fermenti item, verriculi, chefauri & margarite. Ita verò Christum loquentem ait, prout audire poterant. At qui supra parabolis usum dixit, ne ab illis intelligeretur. Sed facile ista conciliari possunt. Fuerunt enim illi duo auditorum genera. Alij palam impij et reprobi, quorum ipsi propria malitia animos suos indurarent, indigni erant, quibus regni Dei mysteria manifestarentur. Alij verò ex electorum numero quidem erant, sed teneriores adhuc & simpliciores, quam ut mysteria tam sublimia percipere possent. Vt ergo priores illi excæcari merebantur, ut dignas suas penitentiae penas darent: Ita alteris simplex & rude docendi genus conueniebat, per quod eorum gradum tribusdam ad pleniorum regni Dei cognitionem ascenderent, & eorum subinde admonerentur, que ad salutem suam faciebant. Ideo discipulis suis priuati omnia illa exposuisse dicitur, que publicè per parabolam docebat. Hic verò excimiam Dei bonitatem agnoscere docet, qui salutis doctrinam ad ipsius mundi exordio miseris mortalibus reuelauit, & omnibus seculis eo docendi genere esse usus, quibus quàm maximè conueniebat. Eandem bonitatem ipsi etiam hodie experimus, quando ad nos uisus est Euangelij cognitio, ut pueri & senes, uiri & femina, docti & indocti, nobiles & ignobiles, denique cerdones, nautæ, aurigæ, & si quod hominum genus uilius est, de illo disputare, seque uicem erudire possint. Agnoscamus ergo hanc Dei gratiam, & uerbi semen ita excipiamus, ut salutaris incrementis indies progressi, tandem celestis regni heredes efficiamur cum Christo Iesu Domino nostro, cui debetur benedictio, honor, gloria & potestas in æternum. Amen.

H O M I L I A XXXVIII.

Et ait illis in die illo, cum ad uesperauisset: Transeamus in ulteriorem ripam. Et dimissa turba adsumunt eum, ita ut erat in nauis. Sed & alie nauiculæ erant cum illo. Et oritur procella uenti magna, & fluctus iruebât in nauim, ita ut illa iam impleteretur. Et erat ipse in puppi super ceruical dormiens. Et excitat eum, dicensq; illi: Præceptor, non est tibi curæ quòd perimus? Et excitatus increpauit uentum, dixitq; mari: Sile, obmutesce. Et conquieuit uentus, factaq; est tranquillitas magna. Et dixit illis: Quid timidi estis adeò? Qui sit, quòd non habeatis fiduciam? Et affecti sunt timore magno, dicebantq; inter se: Quis nam hic est, quòd & uentus & mare obediunt ei?

Argumentum ex usus præsentis loci.

Quod in doctrina sua passim urget Dominus noster Iesus Christus, illud ipsum hoc Capite perspicuum inculcat: nimirum, ut de Euangelio suo rectè iudicemus, & illud ita audiamus, ut dignos in nobis fructus ferat. At quia hic multa nobis obstant, utpote ingenii carnis affectus, mundi exemplum, & imprimis persecuciones, que Euangelij prædicationem semper comitari solent: Ita omnibus istis diligenter egit, & nuper ostendit, nihil obstiturum, quò minus Euangelij doctrinam, ut star grani sinapis, ex uilissimis principijs in immensum crescat, & omnia longè lateq; occupet. At quia carni admodum difficile est, in aduersis spem firmam & inconcussam retinere, illud ipsum uisus re ipsa & euidenti exemplo docet. Nam discipulos & sectatores suos graui periculo obijci, quo tamè eosdem mox diuina sua potentia liberat. Nobis uerò historia hæc in hunc usum præcipue seruit, ut intelligamus, quid nobis expectandum sit, si Christo coniungi uelimus, quid item nos periculis uariis que urgentibus facere conueniat, & quàm præsens sit nobis in Christo salutis profectum.

Primo autem periculum videre oportet, quod illi incurrerunt, qui hactenus Christum secuti sunt, i. Tempestatis
re de verbo et regno suo differenter audierunt. Cum aduerserant, iubeat Christus in alterum litus descripio
transire. Ergo illa ipsa nauicula, ex qua hactenus populum in litore stantem docuerat, transire pa-
rant, quam simul plures alie nauiculae sequuntur. At ubi in alium uenerunt, ingens tempestas ori-
tur. Vno enim cogitatum mare insurgit, fluctus in nauim ruunt, rotamq; complent, ipso interim in
periculo super ceruicali quiescente & dormiente, quasi illorum curam omnem deposuisset.

Periclitantur
qui Christo in-
bente soluerat.
i. Corinth. 1.
Colos. 1. & 2.

Periclitantur
qui Christo in-
bente soluerat.
i. Corinth. 1.
Colos. 1. & 2.

Periclitantur
qui Christo in-
bente soluerat.
i. Corinth. 1.
Colos. 1. & 2.

Periclitantur
qui Christo in-
bente soluerat.
i. Corinth. 1.
Colos. 1. & 2.

Periclitantur
qui Christo in-
bente soluerat.
i. Corinth. 1.
Colos. 1. & 2.

Periclitantur
qui Christo in-
bente soluerat.
i. Corinth. 1.
Colos. 1. & 2.

Periclitantur
qui Christo in-
bente soluerat.
i. Corinth. 1.
Colos. 1. & 2.

Periclitantur
qui Christo in-
bente soluerat.
i. Corinth. 1.
Colos. 1. & 2.

Periclitantur
qui Christo in-
bente soluerat.
i. Corinth. 1.
Colos. 1. & 2.

Periclitantur
qui Christo in-
bente soluerat.
i. Corinth. 1.
Colos. 1. & 2.

Periclitantur
qui Christo in-
bente soluerat.
i. Corinth. 1.
Colos. 1. & 2.

Periclitantur
qui Christo in-
bente soluerat.
i. Corinth. 1.
Colos. 1. & 2.

Periclitantur
qui Christo in-
bente soluerat.
i. Corinth. 1.
Colos. 1. & 2.

Periclitantur
qui Christo in-
bente soluerat.
i. Corinth. 1.
Colos. 1. & 2.

Periclitantur
qui Christo in-
bente soluerat.
i. Corinth. 1.
Colos. 1. & 2.

meus, cur me dereliquisti? Euigila, quare obdormis Domine? &c. Et illud propheta: Quis Domine clamo, & tu non exaudis? Quin ipsum Christum eiusmodi tentationes in cruce passum esse, quae verba testantur. Dicitur hac in eum finem, ne statim desperemus, si quid simile nobis etiam accidat. Retinet enim in electis quoque caro suum ingenium, & crucis impatientes de Dei fide cogitant, quod lovis quam maximè nobis praesens adesse, & suum facit officium. Interim discipulos hoc se intempe- qui est Christum dormire, sed ab illo negligi suspicentur, ad illum tamen solum confugiant, & dormientem precibus excitant, importunis quidem, sed non ab omni fide alienis. Similiter nos quoque ad Christum confugere debet, qui solus iuvare potest, nec aliquid spei in hominibus collocare, quoniam praesidia fallacia esse omnis scriptura docet. Nam omnis homo mendax, & licet interdum inveni- cupiat, non semper tamen quod vult, prestare potest. Exempla huius rei in historijs passim extant, sed cum primis memorabile est, quod in Exechia & Sederis ab illo cum Aegyptijs facti historia pro- ponitur. Isa. 30. 36. 37. &c. Maledictus ergo vir, qui confidit homini (inquit propheta) & ponit carnem brachium suum. Benedictus autem qui fidei Domino, & cuius spes est Dominus. Et David clamar: Nolite fidere principibus nec filiis hominum, in quibus non est salus. Nec illud de iustis huius modo intelligi debet, verum etiam de ijs, qui vita hac defuncti in caelis agunt. Hos enim nostrorum rerum cura minimè gravari Isaias docet, nec ipsi suum honorem sua communicat Deo, ne illos pro saluatoribus haberi & invocari velit. Ad Deum vero per fidem nos converteri oportet, & in penitentia studium & ardenes preces gignit: quas potissimum à nobis Dominus requirit, & quod certissimum sunt fidei nostrae testimonium, quae non aliunde evidentiùs elucet, quam sic Deum imploremus, qui nos percutit, & nos vel negligere vel abiectione videtur. Eo autem illa ardentior sunt, quod clavus & periculi magnitudinem & nostram infirmitatem agnoscimus. Ceterum huiusmodi prodis praecipua malorum nostri seculi causa: quae non alia est, quam quod securi pericula nos affligunt, quoad aliqua datur voluptuandi occasio: aut cum illa gravius vrgent, proxima quaeque arripimus, nihil interim de eo cogitantes, quomodo cum Deo reconciliati, illius opem impetremus, qua sola omnis nostra salus dependet.

III. Christus suis succurrit, et tempestatem sedat. Quid verò Christus, quando illum tam sollicitè vrgent discipuli? Mox excitatus surgit, & ad suorum preces nequaquam surdus est, qualis Baal per Eham describitur, nec difficulte ad opem ferendam, licet interdum dissimulet. Sed ut Psaltes ait, Oculi Domini super iustos, & aures eius ad preces eorum. Et ut passim nos se invocare iubet, ita se suorum preces exauditurum esse semper promittitur. In die tribulationis (inquit) invoca me, & liberabo te, &c. Psalm. 50. Nec exempla deo tantum publica tum privata, quibus hoc probari queat. Interim suo exemplo omnes antistites Christi docet, ut siue negligentia, siue naturae necessitate aliquandiu dormierint, somni tandem excitentur, quando ecclesiam in periculo constitutam esse vident, & laborantis clamores audiunt. Atque noniam hodie huius memores essent, qui dum Christi vicarij dici volunt, ecclesiae querelas & pericula securi negligunt: imò iam seculis aliquot iustas eius lacrymas improbe contempserunt, quoniam illa Simonie & superstitionum procellis tantum non obruta opem & salutem postulant.

2. Christus ventis & mari silentium siue quietem praecipit, & mox ingens est facta tranquillitas. Est hoc evidens divinitatis argumentum, quodq; illi omnis potestas data sit in caelo & in terra: alio ut ipsius imperio ea quoque subiciantur, quae philosophi ad nescio quas causas naturales referri solent. Istud verò communi consolationi servare debet, ne tyrannorum & mundi fluctibus terram desperemus. Qui enim mari (ut scriptura ait) terminum suum posuit, idem ille tyrannorum consilia facile dissipare vel furentes mitigare, aut ipsi arma extorquere potest. Sic olim patriarchas per Chananeos servavit, cum animis illorum hanc suam vocem intonaret, Nolite tangere Christum meum, &c. Sic Esaui feroces spiritus restinxit, ut fratrem Iacobum cum lacrymis exciperet, quem in via per in exilium abire coegerat. Idem Sauli quoque lacrymas & peccati confessionem extorsit, cum Davidem iniquissimè persequeretur. Et ad Oliveti montem hostium turmis undiq; circumdatus, pro discipulos suos ex furibundis illorum manibus asseruit, licet Petrus inconfiderato suo zelo illis contra se provocasset. At quid vetera commemoro, quando nostris temporibus non semel horre- das tempestates subito sopitas vidimus, quae totam ecclesiam inundatura videbantur? Sicut enim

Matth. 27.
 Psal. 116.
 Iere. 17.
 Psalm. 146.
 Isaias 63.
 Iob. 38.
 Psal. 33.
 Psal. 105.
 Gen. 33. & 37.
 1. Sam. 24. et 26.
 Ioan. 18.

ergo & m
 qua se no
 Terti
 ut inter
 & veni
 mines me
 dum est
 pascere
 Vrga tu
 lrum: Si
 Post
 gno, qui
 carnis no
 rore quo
 mirantur
 dicant.
 ante mem
 modo qu
 gloriam
 bris com
 periculos
 agnoscan
 amen.

ego & multis modis miseri sunt, qui adhuc homines metuunt, cum Christi promissionem habeant, qua se nobis semper vindicem fore promittit.

Tertio discipulorum diffidentiam & nimium timorem corripit. Ita enim nos iuuat Christus, 3. Discipulos ut interim vitis nostris minime adulteretur. Exemplum simile alibi in Petro edidit, cum is vndarum & venti impetu territus subsidere inciperet. Et sane reprehensionem grauem merentur, quicunque homines metuunt, cum Christum sibi praesentem habeant. Nobis potius cum Dauide & Paulo dicentibus: Dominus lux mea & salus mea, a quo nam timerem? Dominus robur vite meae, a quo ex-
paul. 27. timere? Et si eundem mihi sit per vallem vmbrae mortis, nihil mali timebo: nam tu mecum es: ibidem.
vita tua & pedum tuum me consolantur. Domino a me stante, non timebo quid mihi faciat homo. psal. 118.

Postremo quis tanti miraculi effectus fuerit apud spectatores, narratur. Affecti sunt timore ma-
1111. Miraculi
gno, nimirum diuina Christi virtute percussi, cuius tam euidentis argumentum viderat. Ea enim est fructus.
carnis nostrae infirmitas, vt diuina maiestatis praesentia, quantum visum & salutarem, absq; hor-
rore quoad sustinere non possumus, cuius rei exempla in Daniele & Apostolis multa habemus. Ad-
Daniel. 10.
mirantur praeterea opus hoc insolitum, & palam in illo virtutem humana maiore agnoscunt & pra-
Luc. 5.
dicant. Decet hoc eos, qui Dei beneficio ex periculis grauib; liberati sunt, iuxta illud, cuius paulo
Matth. 17.
ante meminimus: In die tribulationis inuoca me, & eripia te, & glorificabis me. Hic autem non eam
Apocal. 1. & c.
modo, qua ore fit, confessionem Deus requirit, sed totius etiam vitae officia, quae simul omnia ad ipsius
psal. 30.
gloriam inlitui debent. Et huc quidem tota huius cap. tractatio pertinet, cuius summa tribus mem-
bris comprehenditur potest. Primum Dei verbum digne audiamus, vt fructus in nobis ferat. Deinde in
periculis, quae illius predicationem comitantur, non desperemus. Tertio ex ipsidem erepti, Christum
agnoscamus saluatorem vnicum, cui omnis debetur benedictio, honor, gloria & potestas in aeternum.
Amen.

C A P V T V.

Et venerunt tralecto mari in regionem Gadarenorum, egressoq; ei
e nauis, statim occurrit ei monumentis homo spiritui immundo ob-
noxius, qui domicilium habebat in monumentis. Et neq; catenis quil-
quam poterat eum ligare, propterea quod cum saepe compedibus & ca-
tenis uinctus fuisset, disceptae essent ab illo catenae, & compedes comi-
nutae, neq; quisquam ualuisse eum domare. Et semper die ac nocte in
montibus & monumentis erat, clamans & concidens seipsum lapidi-
bus. Cum uidisset autem Iesum eminens, cucurrit & adorauit eum, &
clamans uoce magna, dixit: Quid mihi tecum est Iesu fili Dei altissimi?
A diuro te per Deum, ne me torqueas. Dicebat enim illi: Exi spiritus
immunde ab homine. Et interrogabat eum: Quod tibi nomen est? Et
respondit, dicens: Legio mihi nomen est, quia multi sumus.

Voniam Dei filius, Iesus Christus, ideo in mundum venit, vt iuxta primam promissionem
reueris serpentis caput conculcaverit, & opera diaboli dissolueret, totus quoq; in hoc est, vt
nos talem agnoscamus & per fidem in ipsum saluemur. Atqui licet diabolus in Cruce
demum, & resurrectione sua vere debellari, quando & peccata nostra expiauit, & mor-
Geh. 3.
tis imperium fregit: priusquam tamen haec fierent, se illum victorem esse, peculiaribus quibusda ex-
1. Ioh. 3.
emplis declarauit, quando nimirum aliquos priuatim ex illius vrbamide asseruit, quos ille quoad cor-
pus simul & animam possidebat. Facit hic cum primis praesens historia, quae insignem Christi cum
diabolo congressum continet, in quo huius ingenium & vires, e contra vero Christi diuinam potentiam
videre licet, & quibus rationibus nos quoq; aduersus hostem nunc communem pugnare conueniat.

